

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBEVEYN YETKİNLİĞİ İLE ÇOCUĞUN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ VE
EKRAN BAĞIMLILIĞININ SIRALI ARACILIK ROLÜ

Zeynep Betül KAYA

HAZİRAN 2025

ANTALYA

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBEVEYN YETKİNLİĞİ İLE ÇOCUĞUN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ VE
EKRAN BAĞIMLILIĞININ SIRALI ARACILIK ROLÜ

Zeynep Betül KAYA

HAZİRAN 2025

ANTALYA

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EBEVEYN YETKİNLİĞİ İLE ÇOCUĞUN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ VE
EKRAN BAĞIMLILIĞININ SIRALI ARACILIK ROLÜ

Zeynep Betül KAYA

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI tezi olarak
18/06/2025 tarihinde jüri tarafından (oybirliği / oyçokluğu ile) kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Merve GÖLCÜK

Dr. Öğr. Üyesi Gizem SARISOY AKSÜT

Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ BAŞBUĞ

Enstitü Müdür V.

Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan HERDİ

Tez Teslim Tarihi:

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ebeveyn Yetkinliği ile Çocuğun Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Ekran Bağımlılığının Sıralı Aracılık Rolü” adlı bu çalışmanın hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, bu çalışmanın herhangi bir kısmının başka bir akademik çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

... / ... / 2025

Zeynep Betül KAYA

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
1. GİRİŞ.....	7
1.1. Çocuklarda Davranış Problemleri.....	8
1.2. Sosyal- Duygusal Yetkinlik.....	9
1.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi.....	11
1.4. Ekran Bağımlılığı.....	13
1.5. Araştırmanın Amacı ve Hipotezler.....	16
2. YÖNTEM.....	18
2.1. Katılımcılar.....	18
2.2. Veri Toplama Araçları.....	19
2.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	19
2.2.2. Sosyal-Duygusal Yetkinlik Ölçeği.....	19
2.2.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği.....	19
2.2.4. Problemlili Medya Kullanım Ölçeği.....	20
2.2.5. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA)- Anne- Baba Formu.....	20
2.3. İşlem.....	20
3. BULGULAR.....	21
3.1. Verilerin Analizi ve Normallik Analizleri.....	21
3.2. Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	21
3.3. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları.....	22
3.4. Aracılık Analizi Sonuçları.....	24
3.4.1. Ebeveynin Sosyal-Duygusal Yetkinliğinin Çocuklarda Davranış Problemleri ile İlişkisinde Olumlu Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Ekran Bağımlılığının Sıralı Aracılık Etkisinin İncelenmesi.....	24

3.4.2. Ebeveynin Sosyal-Duygusal Yetkinliğinin Çocuklarda Davranış Problemleri ile İlişkisinde Olumsuz Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Ekran Bağımlılığının Sıralı Aracılık Etkisinin İncelenmesi	25
4. TARTIŞMA	27
4.1. Ebeveynin Sosyal-Duygusal Yetkinliği ile Çocuklarda Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	27
4.2. Ebeveyn Sosyal-Duygusal Yetkinliği ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin (Olumlu ve Olumsuz) Aracılık Rolünün İncelenmesi	27
4.4. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi (Olumlu ve Olumsuz) ve Ekran Bağımlılığının, Ebeveyn Sosyal-Duygusal Yetkinliği ile Davranış Problemleri Arasındaki Sıralı Aracılık Etkisinin İncelenmesi	31
5. SONUÇ, ÖNERİ VE SINIRLILIKLAR.....	34
KAYNAKÇA	36
EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	51
EK 2. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	52
EK 3. GÜÇLER VE GÜÇLÜKLER ANKETİ.....	53
EK 4. SOSYAL-DUYGUSAL YETKİNLİK ÖLÇEĞİ	55
EK 5. EBEVEYN ÇOCUK İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ	57
EK 6. PROBLEMLİ MEDYA KULLANIM ÖLÇEĞİ (Kısa Form)	59
EK 7. ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL İZİNİ.....	61

ÖZET

EBEVEYN YETKİNLİĞİ İLE ÇOCUĞUN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ VE EKLAN BAĞIMLILIĞININ SIRALI ARACILIK ROLÜ

Zeynep Betül KAYA

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Merve GÖLCÜK

Haziran 2025; 69 sayfa

Bu araştırmada, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık rolü incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini, 4-11 yaş aralığında çocuğu olan 383 ebeveynden oluşmaktadır. Veriler; Sosyal-duygusal Yetkinlik Ölçeği, Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi – Anne Baba Formu, Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. SPSS 27 programı kullanılarak ön analiz olarak değişkenler arası ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Temel analizler için PROCESS Makro Model 6 kullanılarak iki ayrı sıralı aracılık analizi yapılmıştır. Çalışmada yer alan ilk sıralı aracılık modelinde, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemlerinin olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığı üzerinden ilişkisi araştırılmış ve dolaylı etki anlamlı bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği arttıkça olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi artmakta, böylece ekran bağımlılığı azalarak davranış problemleri azalmaktadır. İkinci sıralı aracılık modelinde ise olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi yerine olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinin ekran bağımlılığı ile aracı etkisine bakılmış olup sıralı aracılık etkisi anlamlı bulunmamıştır. Ancak ekran bağımlılığının tek başına anlamlı bir aracı rol üstlendiği bulunmuştur. Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği arttıkça ekran bağımlılığı azalmakta ve böylece davranış problemleri azalmaktadır. Sonuç olarak, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığı üzerinden çocuk davranış problemleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER: Sosyal-duygusal yetkinlik, Ebeveyn-çocuk ilişkisi, Ekran bağımlılığı, Davranış problemleri

JÜRİ: Dr. Öğr. Üyesi Merve GÖLCÜK

Dr. Öğr. Üyesi Gizem SARISOY AKSÜT

Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ BAŞBUĞ

ABSTRACT

THE SEQUENTIAL MEDIATING ROLE OF PARENT-CHILD RELATIONSHIP AND SCREEN ADDICTION IN THE ASSOCIATION BETWEEN PARENTAL SOCIAL-EMOTIONAL COMPETENCE AND CHILDREN'S BEHAVIORAL PROBLEMS

Zeynep Betül KAYA

Master Thesis in Psychology

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Merve GÖLCÜK

June 2025; 69 pages

In this study, the sequential mediating role of the parent-child relationship and screen addiction in the relationship between parents' social-emotional competence and child behavioral problems was examined. The study sample consisted of 383 parents with children between the ages of 4 and 11 years. Data were collected through the Social Emotional Competence Scale, the Parent-Child Relationship Scale, the Strengths and Difficulties Questionnaire – Parent Form, the Problematic Media Use Scale, and a Demographic Information Form. For the preliminary analyses, correlation analysis was conducted to test the relationships between variables using SPSS 27. For the main analyses, two separate sequential mediation analyses were performed using PROCESS Macro Model 6. In the first sequential mediation model, the relationship between parental social-emotional competence and child behavioral problems through the positive parent-child relationship and screen addiction was investigated, and the indirect effect was found to be significant. According to the findings, as parental social-emotional competence increases, positive parent-child relationship increases, thus screen addiction decreases, and behavioral problems decrease. In the second sequential mediation model, the negative parent-child relationship was added to the model, instead of the positive parent-child relationship, and the sequential mediation effect was not significant. However, screen addiction alone was found to play a significant mediating role. As parental social-emotional competence increases, screen addiction decreases, and thus behavioral problems decrease. In conclusion, parental social-emotional competence was related to child behavioral problems through parent-child relationship and screen addiction.

KEYWORDS: Social-emotional competence, Behavioral problems, Parent-child relationship, Screen addiction

COMMITTEE: Asst. Prof. Dr. Merve GÖLCÜK

Asst. Prof. Dr. Gizem SARISOY AKSÜT

Asst. Prof. Dr. Sezin ANDIÇ BAŞBUĞ

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

CI : Alt ve üst değer aralığı

SH : Standart hata

r : Korelasyon katsayısı

c : Toplam etki

c' : Doğrudan etki

β : Standartlaştırılmış regresyon katsayısı

SS : Standart sapma

p : Anlamlılık değeri

N : Toplam sayı

Kısaltmalar

Ort : Ortalama

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri	19
Tablo 2. Değişkenlere ait betimleyici istatistikler	24
Tablo 3. Değişkenler ve alt boyutların korelasyon analizi sonuçları	25

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.** Hipotez edilen model 1 18
- Şekil 2.** Hipotez edilen model 2 18
- Şekil 3.** Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide olumlu ilişki ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi 27
- Şekil 4.** Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide olumsuz ilişki ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi 28

ÖNSÖZ

Yapayalnız olduğum bir şehirde başladığım yüksek lisans sürecini çok şey öğrenerek, değişip, dönüşerek ve harika deneyimler yaşayarak tamamlıyorum. Bu süreçte istediğim hayatı yaşamam için beni daima destekleyen aileme çok teşekkür ediyorum.

Veri toplama sürecinde tüm imkanlarını kullanan, en zorlandığım zamanda koşulsuz sırtımı yasladığım canım babam Zülküf KAYA'ya, annem Behice KAYA'ya, kardeşlerim Sümeyye Nur KAYA ve Fatma Hale KAYA'ya minnettarım. Dualarıyla hep yanımda olan babaannem Kadriye KAYA'ya da teşekkürüm çok. Hayatım, ailem ve arkadaşlarım için Allah'a şükürler olsun.

Tezimi yazarken duygusal olarak her zaman yanımda olan arkadaşlarım Zeynep Sena ÇAKAL'a, Melek DOĞTEKİN'e, Hatice Büşra KÖKÇAM'a ve Sevda KEKEÇ'e çok teşekkür ediyorum. Tez arkadaşım Kadriye TÜFEKCİOĞLU'na bu süreçte her zorlandığımda bana moral verip destek olduğu için ayrıca teşekkür ederim.

Tez sürecimin her aşamasında samimi yaklaşımıyla akademik bilgi ve deneyimini benimle cömertçe paylaşan, yönlendirmeleriyle yolumu aydınlatan, çalışma disiplini ve etik duruşuyla bana örnek olan çok değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Merve GÖLCÜK'e içten teşekkürlerimi sunarım. Onunla çalışmak benim için büyük bir mutluluk ve gururdu. Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gizem SARISOY AKSÜT'e ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sezin ANDIÇ BAŞBUĞ'a tez jürimdeki değerli katkıları için teşekkür ederim.

Ve son olarak bu süreci hayatı kaçırmadan oldukça dengeli bir şekilde yürüttüğüm için kendime teşekkür ederim.

1. GİRİŞ

Çocukluk dönemi, bireyin sosyal, duygusal ve davranışsal gelişiminin temellerinin atıldığı, çevresel faktörlerden yoğun şekilde etkilendiği kritik bir yaşam evresidir. Bu dönemde çocukların gösterdiği davranış örüntüleri yalnızca bireysel özelliklerin değil, aynı zamanda aile ortamı, ebeveyn tutumları ve içinde bulunulan kültürel bağlamın bir ürünüdür (Bronfenbrenner, 1979). Özellikle ebeveyn-çocuk etkileşimi, çocuğun sosyal beceriler geliştirmesi, duygularını düzenlemesi ve davranışlarını kontrol etmesi açısından merkezi bir rol oynamaktadır (Denham ve ark., 2012). Bu çerçevede, ebeveynlerin sahip olduğu sosyal-duygusal yetkinliklerin, çocukların gelişimsel sonuçları üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu ileri sürülmektedir (Buluş ve Samur, 2017).

Sosyal-duygusal yetkinlik; bireyin kendi duygularını fark edebilme, başkalarının duygularını anlayabilme, empati kurabilme, duygusal tepkilerini düzenleyebilme ve sosyal ortamlarda uygun davranışlar sergileyebilme kapasitesini içeren çok boyutlu bir yapıdır (McBrien ve ark., 2018). Ebeveynin bu yetkinlikleri, çocukla kurduğu ilişkinin niteliğini şekillendirmekte ve dolaylı yoldan çocuğun davranışsal uyumunu da etkilemektedir (Kliewer ve ark., 2016). Yapılan araştırmalar, yüksek sosyal-duygusal yeterliliğe sahip ebeveynlerin daha sıcak, anlayışlı ve destekleyici ebeveynlik davranışları sergilediklerini, bu ebeveynlerle büyüyen çocukların ise daha az davranış problemi geliştirdiğini ortaya koymaktadır (Mortazavizadeh ve ark., 2022; Şițoiu ve Pânișoară, 2023). Öte yandan, günümüzde dijital medyanın çocukların yaşamındaki yeri hızla artmakta ve bu durum davranışsal sorunlar açısından yeni risk alanları oluşturmaktadır. Özellikle erken yaşta ekrana yoğun düzeyde maruz kalma; dikkat eksikliği, dürtüsellik, saldırganlık gibi dışsallaştırma problemleriyle ilişkilendirilmiştir (Eirich ve ark., 2022; Tamana ve ark., 2019). Bununla birlikte, ekran bağımlılığı çoğu zaman ebeveyn gözetiminin ve ilişkisel doyumun yetersizliğiyle ilişkilidir (Lauricella ve ark., 2015). Nitelikli bir ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuğun aşırı ekran kullanımına yönelmesini önleyici bir koruyucu faktör olarak değerlendirilmektedir (Kaya ve Deniz, 2024; Zhu ve ark., 2022). Bu bağlamda, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği hem çocuğuyla kurduğu ilişkiyi şekillendirmekte hem de çocuğun ekran temelli alışkanlıklarını dolaylı olarak etkileyebilmektedir.

Davranış problemleri ise hem aile içinde hem de eğitim ortamlarında çocukların uyumunu olumsuz etkileyen önemli gelişimsel sorunlar arasında yer almaktadır. Dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, saldırganlık, kurallara uymama gibi davranışsal güçlükler, genellikle birden fazla etkenin bileşimiyle ortaya çıkmaktadır (Goodman, 1997; Jusienė ve ark., 2025). Bu problemler çocukların sosyal ilişkilerini ve akademik başarılarını olumsuz etkileyebildiği gibi, uzun vadede daha ciddi psikolojik sorunlara da zemin hazırlayabilmektedir (Zhou ve ark., 2023). Bu nedenle, davranış problemlerinin erken dönemde ele alınması ve önleyici faktörlerin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, bu araştırma; ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuklarda gözlenen davranış problemleri arasındaki ilişkiyi, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığı değişkenleri üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma modelinde, söz konusu değişkenlerin sıralı bir biçimde aracı rol üstlenip üstlenmediği analiz edilmiştir. Bu sayede, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin çocuk davranışları

üzerindeki etkisinin hangi mekanizmalar aracılığıyla ortaya çıktığına dair daha bütüncül bir bakışla bu ilişkilerin anlaşılması hedeflenmiştir.

1.1. Çocuklarda Davranış Problemleri

Bebeklikten yetişkinliğe doğru yaş aldıkça tüm gelişim alanlarında önemli değişiklikler gerçekleşir (Cesur, 2024). Çocuklar açısından baktığımızda, bu büyüme sürecinde sosyal etkileşimi başlatma, sürdürme ve uyum sağlama gibi yeni olan becerileri gerçekleştirmesi beklenirken diğer yandan yetişkinlerin kendilerinden talep ettiği karmaşık istekleri gerçekleştirmesi beklenmektedir (Garner ve Gardiner, 2010). Beklenen bu becerileri ortaya koyamayan çocuklarda çeşitli davranış problemleri ortaya çıkabilmektedir (McGinnis, 2016). Aynı zamanda çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine ait olan görevlerin üstesinden başarılı bir biçimde gelemediklerinde de ortaya davranış ve uyum problemleri çıkabilmektedir (Aslan, 2021). Davranış problemleri, kişinin yaşadığı çevrenin dışında kalmasına sebep olan ve kişinin yeni beceriler edinmesine fırsat vermeyen, içinde bulunduğu toplumun sosyal kurallarına uymayan hem kendine hem de çevreye zarar veren davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Kanlıkılıçer, 2005). Benzer şekilde, davranış problemleri içerisinde yer alan davranışlar, yaralanmaya yol açan ya da tehlikeli olmaları sebebiyle belli bir düzene sahip olan toplum yaşamına katılmayı zorlaştıran davranışlar olarak tanımlanmıştır (Castro ve ark. 2018).

Davranış problemleri, içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri şeklinde iki başlık altında toplanabilir (Cesur,2024). İçselleştirme problemleri çocuğun psikolojik ve duygusal yaşantısını içermektedir (Liu ve ark., 2011). Aşırı sızlanma ve ağlama, sürekli dikkat isteme (Schroeder ve Gordon, 2002), çekingenlik, içe kapanma, korku, depresyon ve kaygı gibi semptomları içermektedir (Kauffman ve Landrum, 2015). Dışsallaştırma problemleri çocukların tavır ve davranışlarında olumsuz olarak ifade edilen ve gözlenebilen; okulu asma, düşük okul başarısı, okuldan kaçma (Schroeder ve Gordon, 2002), zayıf dürtü kontrol, aşırı hareketlilik, antisosyal, düşmanca ve saldırgan davranışlar şeklinde tanımlanan tehdit etme, çalma, vurma gibi davranışları içermektedir (Campbell ve ark. 2000). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, karşı gelme, meydan okuma ve öfke nöbetleri gibi yıkıcı olan davranışlar en fazla görülen dışsallaştırma problemleridir (Ogundele, 2018).

Davranış problemlerinin ortaya çıkışı ve ilerlemesi, ebeveyn-çocuk bağlanma düzeyi, bakım verenin psikososyal durumu ile aile ortamının farklı bileşenlerinden de etkilenmektedir (Greenberg, 1999). Aile işlevselliğindeki bozukluklar, ebeveyn tutum ve davranışları, ebeveyn stresi ve psikopatolojisi çocuklardaki davranış problemlerini yordayan faktörlerden birkaçı olarak kabul edilmektedir (Holland ve ark., 2017). Bireyi, değişip dönüşen, etrafıyla etkileşim ve uzlaşma içerisinde olan aktif bir katılımcı olarak gören (Acar Baykara ve Acar, 2002) ve insan davranışını anlamlandırmada kullanılan Ekolojik Sistem Kuramına göre, bireyin davranışlarının oluşumunda ve gelişiminde birbiriyle etkileşim içinde olan sistemlerin ve çevrenin önemli bir rolü bulunmaktadır (Bronfenbrenner, 1979). Bu bütüncül yaklaşım, bir çocuğun davranışını anlamlandırmada sadece çocuğun değil, çevrenin de değerlendirmesini savunmaktadır. Çocuk ve çevresel faktörler bir makineye benzetildiğinde çocuk, okul, aile, akranlar ve diğer sistemler makinenin dişlileri gibi düşünülebilir. Bu sistemler arasındaki ilişki süreklilik göstermektedir ve bu karmaşık yapıyı anlamlandırmak için bu dişlilerin arasında olan etkileşimi ve ilişkileri incelemek gerekmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Bu sistemler

içerisinde yer alan aile, içerdiği birçok faktör ile çocuğun gelişim sürecini ve davranışlarını etkilemektedir (Yıldırım, 2018). Aile içindeki etkileşim biçimleri, tutumlar ve roller, çocuğun gelişiminde özellikle ebeveynlik davranışları aracılığıyla etkili olmaktadır (Bolghan Abadi ve ark., 2011). Çocukluk çağında ortaya çıkan davranış problemlerinin oluşmasında rol oynayan bu faktörlerden biri de ebeveynliktir (Duncombe, 2012). Ebeveynlik becerileri, ebeveyn özellikleri, düşük ebeveyn kontrolü ve tutarsız ebeveynlik çocuklarda önemli davranış problemlerinin ortaya çıkmasında rolü olan faktörler arasında sayılabilir (Prinz ve Jones, 2003). Örneğin, ebeveynin sahip olduğu özellikler ile yıkıcı davranış problemleri ve duygu düzenleme becerileri arasında yapılan bir araştırma sonucunda tutarsız disiplin, olumsuz ebeveyn duygusal dışavurumu, ebeveyn ruh sağlığı ve yıkıcı davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Duncombe, 2012). Dolayısıyla, ebeveyni tarafından duyguları fark edilen, anlaşılan ve kabul gören çocukların kendilerini daha anlaşılmış hissetmesi ve olumsuz duygularla baş etmeyi öğrenmesi sonucunda davranış problemleri geliştirme ihtimallerinin azaldığı söylenebilir. Çocuklar kendi duygularını ve diğerlerinin duygularını tanıma ve anlamlandırma becerilerini ve farkındalıklarını ebeveynleri üzerinden öğrenir (Duncombe, 2012; Gottman ve ark., 1996). Bu konuda zorluk yaşayan çocukların davranış problemleri geliştirme konusunda risk altında olduğu bilinmektedir (Kidwell ve ark. 2010). Ebeveynin çocuğuyla kurduğu ilişki, çocuğun duygusal deneyimlerini nasıl anlamlandıracağını ve bu duygularla nasıl baş edeceğini doğrudan etkiler; bu bağlamda duyarlı ve destekleyici bir ebeveynlik, çocuğun psikolojik iyi oluşunu güçlendirirken, olumsuz ebeveyn tutumları risk faktörlerini artırabilmektedir (Denham ve ark., 2007). Duygusal olarak anlaşılmadığını düşünen, güvenli bağlanma geliştiremeyen ve yeterli sosyal desteğe sahip olmayan çocukların, zamanla yalnızlaştıkları ve bu yalnızlığı telafi etmek için ekran temelli teknoloji ürünlerine yöneldikleri bilinmektedir (Ağırkan, 2023). Bu durum, çocukların temel psikolojik ihtiyaçlarını (özellikle ait olma, kabul görme ve ilişki kurma gereksinimlerini) dijital ortamlar aracılığıyla karşılamaya çalışmalarıyla ilişkilidir (Deci ve Ryan, 2000). Gerçek yaşam ilişkilerinde tatmin olamayan çocuklar, dijital oyunlar, sosyal medya ve video içerikleri gibi ekran temelli etkinliklerde geçici bir doyum bulmakta; bu da zamanla teknolojiye bağımlılık düzeyinde artışa neden olabilmektedir (Young ve De Abreu, 2017). Çocukların ekran temelli teknoloji cihazlarıyla geçirdikleri sürenin artmasının davranış problemlerindeki artış ile de ilişkili olduğu söylenebilir (Twenge ve Campbell, 2018). Sonraki bölümlerde sırasıyla sosyal-duygusal yetkinlik, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığı kavramlarından bahsedilecektir.

1.2. Sosyal- Duygusal Yetkinlik

Sosyal etkileşimleri içeren ve bilişsel becerilerin birleşiminden oluşan sosyal-duygusal yetkinlik kavramı, sosyal-duygusal yeteneklere katkı yapan davranışların senkronizasyonunu ve zamanlamasını içermektedir (McBrien, 2018). Bu kavram, duygu ilişkili seslendirme ve jest mimikler gibi sosyal etkileşimde kullanılan ifadelerin özelliğine, zamansal uyumuna ve etkileşimin doğasıyla uyumuna dikkat çekmektedir (McBrien, 2018). Sosyal-duygusal yetkinlik sosyal zeka, duygusal zeka, empati ve kişilerarası duyarlılık ile ilişki görülmektedir. Bu kavramların hepsinin ortak özelliği, sosyal işaretlerin doğru işlenmesi ve bir sonraki davranış belirlenirken bu işaretlerden faydalanılmasıdır (Ay ve Temel, 2021). Fakat bu kavramlara ayrı ayrı bakıldığında, sosyal açıdan anlamlı işaretler taşıyan ve kişilerarası etkileşimleri kolaylaştıran gerçek davranışlara odaklanma konusunda yetersiz olduğu söylenmektedir (McBrien ve ark.

2018). Bu sebeple, bu kavramlardan yola çıkarak prososyal davranış ve biliş arasında bulunan boşluğu doldurması umulan, sosyal etkileşimleri ve yaşanabilecek olan sorunların altında yatan sebepleri daha iyi anlamak için sosyal-duygusal yetkinlik terimi öne sürülmüştür (McBrien, 2018).

Sosyal-duygusal yetkinlik, dört kavram ile açıklanmıştır. McBrien ve arkadaşları tarafından (2018) sosyal-duygusal yetkinlik ile ilişkili olduğu ifade edilen terimlerden ilki *sosyal zekadır*. Sosyalleşme gerektiren durumlarda akıllıca düşünme ve harekete geçme becerisi olan sosyal zeka kavramını ilk defa Thordike (1920) kullanmıştır. Ardından Guilford (1967) tarafından ‘davranışsal zeka’ modeli içerisinde incelenmiştir (Guilford, 1967, akt. Riggio 2008). Goleman (2017), sosyal zekayı sosyal farkındalık ve sosyal beceriler olmak üzere iki temel bileşenle açıklar; sosyal farkındalık, sosyal zekanın bilişsel yönünü oluştururken, bu farkındalığa dayalı davranışsal boyut ise sosyal beceriler aracılığıyla ortaya çıkar. Sosyal beceriler; sosyal etkileşim gerektiren ortamlarda kendini anlatma becerisini, normalden farklı sosyal durumları ‘anlamlandırma’ ve algılama yeteneğini, problem çözme yeteneğini, toplumsal kurallar ve sosyal roller ile ilgili bilgi sahibi olmayı içerir (Riggio 2008). Sosyal beceriler, kişilerin çevresindeki insanlarla ilişkilerinden bilgi alması, sahip olduğu bilgiyi çözümlemesi ve duruma uygun tepki vermesi, gözlenebilen ya da gözlenemeyen duyuşsal, bilişsel faktörleri içeren öğrenilebilen davranışlar olarak da tanımlanmıştır (Yüksel, 2004). Bunlardan yola çıkarak sosyal beceri düzeyi yüksek olan kişiler, diğerleriyle sağlıklı iletişim kuran, iş birliği içinde çalışan, diğerlerinin duygularına ve haklarına saygı duyan, kendisine uymayan durumlarda hayır diyebilen ve gerektiği zaman diğerlerinden yardım isteyen kişilerdir (Gülay ve Akman, 2009). İnsanların diğerleriyle sağlıklı ilişkiler geliştirmesinde, sorumluluk alabilmesinde, diğerlerine yardım etme davranışında bulunmasında ve sahip olduğu hakları kullanmasında sosyal becerilerin büyük önemi vardır (Çubukçu, 2000) ve sosyal becerileri yüksek olan kişiler sosyal olarak yetkin bulunmaktadır (Liman 2019).

Sosyal-duygusal yetkinlik kavramıyla ilişkili olan ikinci kavram *duygusal zekadır* (McBrien ve ark., 2018). Kimileri duygularını fark edip tanımlayabilir, ortama ve bağlama uygun bir şekilde ifade edebilir veya düzenleyebilirken, kimileri ise duygularını anlamlandırmakta zorluk yaşayıp, o duygunun etkisinden çıkamayabilir. (Nelis ve ark., 2011). Duygusal zekâ birçok açıdan kavramsallaştırılmıştır. Goleman (2007) duygusal zekayı, kişinin kendisinin ve diğer insanların hissettiği duyguları fark etme, anlama, dengeleme ve kullanma yeteneği olarak tanımlamıştır. Bir diğer duygusal zeka tanımı ise, kişinin başkasının ve kendisinin hissettiği duyguları kontrol etme, bunların arasından seçim yapabilme ve kişinin hissettiği bu duyguları hayatına yön vermede kullanma becerisini içeren bir zeka tipidir (Mayer ve Soloyev, 1993). Duygusal zeka kavramı, aynı zamanda duygusal beceriler veya duygusal yetkinlik olarak da isimlendirilmektedir. (Nelis ve ark., 2011).

Sosyal-duygusal yetkinlik kavramıyla ilişkili üçüncü kavram olan *empati*, Lipps (1897) tarafından ilk defa ortaya atılmış durumları, nesnelere ve olayları kendi tarafınca deneyimleme süreci olarak tanımlanmıştır (Demir, 2021). Empati, diğerlerinin yaşadığı duyguları doğrudan veya dolaylı biçimde deneyimlemenin yanında var olan sözsüz duygusal ipuçlarını fark ederek durumu bilişsel olarak tanıma ve duygudaşlık kurmayı da kapsamaktadır (Decety ve Jackson, 2004; Goleman, 2007). Empati becerisine ebeveynlik üzerinden bakıldığında, çocuğunun duygularını ve düşüncelerini anlama ve buna uygun

karşılık verme becerisi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının sosyal becerileri üstünden davranış problemlerini azalttığı görülmüştür (Meng ve ark., 2020)

Sosyal-duygusal yetkinlik kavramı ile ilişkili olan bir diğer kavram da kişinin sözsüz ipuçları aracılığıyla başkalarının kişilik özellikleri ve duygusal durumlarına ilişkin doğru çıkarımlar yapabilmesi ve sosyal durumlara yönelik genel bir farkındalık geliştirebilmesi anlamına gelen *kişilerarası duyarlılıktır* (McBrien ve ark., 2018). Kişilerarası duyarlılık diğerlerinin kişilik özelliklerini, kabiliyetlerini ve duygusal durumlarını sözsüz ipuçlarını izleyerek doğru değerlendirme becerisi olarak tanımlanabilir (Kenny, 2004). Kişilerarası duyarlılık, sosyal duyarlılık ve duygusal duyarlılığı kapsamaktadır. Duyguları ve sözlü olmayan işaretleri (ses tonu, göz teması) doğru değerlendirme becerisi duygusal duyarlılık iken; sosyal duyarlılık çoğunlukla sosyal rolü (ast/üst ilişkisi) ve kişiliği içinde bulunduran evrensel ve sosyal bilgileri (kültürel kurallar) içermektedir (Carney ve Harrigan, 2003). Kişinin sosyal ipuçlarını izleyerek doğru yargıda bulunması ve buna göre harekete geçmesi olumlu sosyal becerilere işaret edebilmektedir (Ay ve Temel, 2021). Kişilerarası duyarlılık, empati ve duygusal zekaya benzeyen biçimde çoğunlukla sosyal etkileşimlerin bilişsel faktörleri olarak tanımlanabilmektedir. (Ay ve Temel, 2021). Fakat kişilerarası duyarlılık, empati ve duygusal zekâ kavramlarından farklı olarak yakınlık, uyum ve dostça ilişkiden kaynaklanmakta olan davranışlarla ilişkilendirilmiştir (Hall ve Bernieri, 2001).

Sonuç olarak, çocuğunun duygusal durumunu daha kolay fark eden, davranışlarının nedenlerini anlayan ve çocuğa daha hassas, uyumlu tepkiler veren, yani hem kişilerarası duyarlılığı hem de empatik duyarlılığı yüksek olan ebeveynlerin, ebeveynlik sıcaklığının yüksek olduğu ve bunun çocukların duygu düzenleme becerilerine ve davranışsal uyumuna olumlu katkıda bulunduğu ortaya konmuştur (Davidov ve Grusec, 2006). Ebeveynin bu duyarlılığı, yalnızca çocukların duygusal ve davranışsal gelişimini desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda ekran temelli teknoloji cihazlarının kullanımı ve ekran süresi gibi alanlarda da etkili olabilmektedir. Nitekim Akay ve Kayılı (2023) yaptıkları çalışmada, annelerin duygusal zekâ düzeylerinin çocuklarının ekran bağımlılığı düzeylerini negatif yönde yordadığını ortaya koymuşlardır. Bu bulgu, ebeveynin duygusal farkındalık ve düzenleme becerilerinin, çocukların ekranla ilişkisini de şekillendirebildiğini göstermektedir. Ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği diğerleriyle ilişkiyi de kapsamakta olup ebeveyn-çocuk ilişkisini göz önünde bulundurduğumuzda sosyal-duygusal yetkinlik çocukla kurulan ilişkiyi de etkileyebilmektedir.

1.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi

İnsanın büyüdüğü ve gelişim gösterdiği yer olan aile, toplumsal yapının en küçük birimidir. Bu sosyo-duygusal birim, acı, öfke, heyecan gibi duyguların yatırıldığı, değişimin ve evrimin gerçekleştiği merkezdir ve bu merkezdeki kişilerarası ilişkiler hem gelişip dönüşmeye hem de sakinleşmeye bir ortam hazırlar (Zarnaghash ve ark., 2013). Bağımsızlık ihtiyacının, merakın ve dünyayı anlamlandırma çabasının üst düzeyde olduğu okul öncesi dönemindeki çocukların, çevreleriyle etkileşim içinde olarak duygusal, sosyal, fiziksel ve zihinsel anlamda pozitif bir gelişim göstermesi, etrafındaki insanlarla sağlıklı ve etkili ilişkiler kurarak bu ilişkileri sürdürmesi beklenmektedir (Taner Derman ve Başal, 2013). Fakat gelişimsel olarak ilerleme kaydetme ve sağlıklı etkileşimler içinde bulunma konusunda yaşamdan edindikleri tecrübenin az olmasından

dolayı bu süreçte tek başlarına yetersiz olan çocuklar, ebeveynlerinin desteğine ihtiyaç duyarlar (Acar, 2021). Yaşamın içindeki zorlukları ve çatışmaları çözme becerisine, davranışların birbirine olan etkisine ve iş birliği kurma becerisine dair ilk bilgiler ebeveyn-çocuk ilişkisi vasıtasıyla öğrenilir (Kaplan, 2018). Çocuk ve ebeveynin etkileşim sürecinde ebeveyn tutumları ve aile içindeki destekleyici iletişim tarzı çocuğun ruh sağlığında önemli faktörlerden biridir (Meadows ve ark., 2006). Ebeveynin çocuk ile ilişkisine bakıldığında, ebeveynin çocuğuna karşı hangi düzeyde duyarlı, sıcak ve ilgili olduğu, ebeveynin kendini bu ilişkide ne kadar memnun hissettiği ve çocuğuyla hangi düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki kurduğu ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumlu boyutunu ifade etmektedir (Montgomery ve ark., 1992). Ebeveynin çocuğuyla ilişkisinde yaşadığı çatışmaların düzeyi, deneyimlediği negatif duyguların düzeyi ve çocuğu cezalandırma biçimi ise ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumsuz boyutunu göstermektedir (Montgomery ve ark., 1992).

Olumlu aile içi ilişkiler, çocuğun davranışsal, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Kaiser ve Hancock, 2003). Ebeveynler çocuğun toplum içinde sahip olması gereken becerileri edinmesini hem çocukla kurduğu ilişkinin tarzıyla dolaylı olarak, hem de çevresindeki insanlara davranış biçimi ve çatışmaları çözme biçimi gibi sosyal beceri gerektiren durumlarda verdikleri önerilerle doğrudan etkilemektedir (Bilgin, 2021). Sıcak ve karşılıklı olarak verici iletişim biçimine sahip olan, davranış ve tutumlarında tutarlı yetişkinlerle birlikte büyüyen çocuklar, iletişim becerilerini ve olumlu toplumsal kuralları benimserler (Tüysüz, 2022). Aynı zamanda bu çocuklar, ebeveynin davranışlarını gözlemleyerek taklit eder ve bu durum empati yeteneğinin gelişimine katkı sağlar (Cesur, 2024). Bu sebeple, ebeveynlerin çocuklarına rol model olmaları, ev içi etkileşimlerinin kalitesi, davranış yönetme kabiliyetleri, ebeveynlik tutumları ve iletişim tarzları çocukların kişiliği ve gelişimini direkt olarak etkileyen faktörler arasındadır (Bilgin, 2024). Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerle yapılan bir araştırmada, ebeveynlerin iletişim becerileri ile çocukların sosyal-duygusal uyumları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur (McFarlane ve ark., 2010). Çocuğun çevresiyle pozitif ilişkiler kurma becerisini ve uyumu sağlamasını etkileyen faktörler arasında ebeveynleriyle kurduğu sağlıklı ilişki bulunmaktadır (Arabacı ve Ömeroğlu, 2013). Tüm bu araştırma bulguları ışığında, olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisine sahip olan çocukların empati becerisinin ve duygusal uyumlarının yüksek olmasından dolayı davranış problemleri gösterme olasılıklarının da az olması beklenmektedir. Örneğin, olumlu ve destekleyici ebeveyn-çocuk ilişkisi sonucunda çocukların sosyal iş birliği ve genel sosyal becerileri olumlu yönde etkilenmektedir ve bunun sonucunda çocuğun diğerleriyle pozitif etkileşimler kurma ve iş birliği yapma becerileri güçlenmektedir (Dere Çiftçi, 2016). Benzer şekilde ebeveynlerin iletişim becerilerini geliştirmesi için hazırlanmış eğitim programları sonrasında çocukların sosyal becerilerinin pozitif yönde etkilendiği görülmüştür (Atan 2016; Göktaş 2015; Yalçın 2013).

Çocuklar gelişim sürecinde sağlıklı bir ebeveyn-çocuk ilişkisinden mahrum olduğunda, çocuğun akademik başarısı (September ve ark., 2015) sosyal uyumu (David ve DiGiuseppe, 2016; Troutman, 2015) ve ruh sağlığı (Clayton, 2014; Jakobsen, 2012) olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Alan yazındaki araştırmalara bakıldığında, çocuklarını sürekli olarak kontrol eden ve daima itaat etmelerini bekleyen ebeveyn davranışlarının olduğu, ceza uygulamalarının sık kullanıldığı ebeveyn-çocuk ilişkisinde, çocukların olumsuz davranışlarında artış olduğu görülmüştür (Hoffman, 2001). Benzer

şekilde katı disiplin ve fiziksel cezayı içeren ebeveyn tutum ve davranışlarının da çocukların yaşadığı dışsallaştırma problemlerini ve uyum sorunlarını arttırdığı saptanmıştır (Bayer ve ark., 2012; Coley ve ark., 2014; Gurland ve Grolnick, 2005). Çağdaş'ın (2003) yaptığı araştırmada çocuklukta ebeveyn-çocuk ilişkisinde uyumsuzluklar bulunan yetişkinlerin davranış problemleri yaşadığı tespit edilmiştir. Yapılan başka bir araştırma sonucunda, ebeveynin iletişim becerileri ile çocuğun davranış problemleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Köyceğiz, 2018). Brassart ve Schelstraete (2015) çocuktaki davranış problemlerini azaltmak için ebeveynlere eğitim programı uygulamış ve ebeveyn-çocuk arasındaki iletişimi kuvvetlendirmek için yapılan bu eğitim sonunda çocuklardaki davranış problemleri azalırken ebeveynlerin iletişim becerilerinin arttığı görülmüştür. Bu araştırma bulguları ışığında kendi davranışlarının ve çocuğunun ihtiyaçlarının farkında olup anlamlandıran, çocuklarıyla sağlıklı ilişki kuran ebeveynlerin çocuklarının davranış problemlerinin daha az görüldüğü söylenebilir. Katı bir tutuma sahip olan ebeveynlerin çocuklarında ortaya çıkabilen bir diğer problem artmış ekran süresidir (Çaylan ve ark., 2021). Ayrıca, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde duygusal yetersizlik, ilgi eksikliği ve düşük etkileşim düzeylerinin, çocukların dijital medya araçlarına yönelimini kolaylaştırarak ekran süresini ve bağımlılık riskini artırdığı; buna karşın sıcak ve destekleyici ebeveynlik tutumlarının çocukların medya kullanımını daha bilinçli ve sınırlı hale getirdiği gösterilmiştir (Nikken ve Schols, 2015). Tipik gelişim gösteren 6- 10 yaş aralığında çocuklarla yapılan bir araştırmada artan ekran süresi ile dikkat dağınıklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tekeci ve ark., 2024). Bu araştırma bulgularından yola çıkarak ebeveyn-çocuk ilişkisi olumsuz olan çocukların ekran temelli teknoloji cihazlarına daha fazla yönelmesi sonucunda ekran bağımlılığı riskinin arttığı söylenebilir.

1.4. Ekran Bağımlılığı

Bağımlılık, zararlı etkilerinin bilinmesine rağmen ürün kullanımını sürdürme ve tüketimi kontrol edememe durumudur (Uslu, 2021). Bağımlılık, madde bağımlılığı ve davranışsal bağımlılık olarak iki başlıkta incelenmektedir. Kokain, alkol, eroin, esrar gibi reçete edilmeyen, kullanıldığı zaman biyolojik, fiziksel ve zihinsel yapıya zararı olan, farklı yollarla kullanılan ve zihinsel aktivitelerde değişime sebep olan maddeleri her zaman alma arzusu içinde olmak madde bağımlılığı olarak tanımlanmaktadır (Çakır ve ark., 2011). Bazı davranış kalıplarının düzenli ve sürekli olarak ortaya koyulması sonucunda kişinin, bedensel, toplumsal ve psikolojik yapısının sarsılmasına, düzeninin parçalanmasına ve çevresinden zamanla kopmasına sebep olan diğer bağımlılık türü ise davranışsal bağımlılıktır (Büyükaslan ve Kımık, 2015). Tablet, akıllı telefon, televizyon ve bilgisayar gibi ekranlı teknoloji ürünlerinin aşırı, sınırsız ve kontrolsüz kullanımı davranışsal bağımlılık türlerinden ekran bağımlılığı veya teknoloji bağımlılığı olarak tanımlanmaktadır (Johnson ve ark., 2022). Ekran bağımlılığının farklı çeşitleri içinde sosyal medya, video oyunları, pornografi ve internete bağımlılık bulunmaktadır (Taylor, 2024). Bu tür bağımlılıkların her birinin benzersiz olmasının yanı sıra ortak özellikleri aşırı ekran süresinin olmasıdır (Khan ark., 2024).

Televizyonların hayatımıza girişinin ardından bilgisayarların ve internetin yaygınlaşması, tablet ve telefonların yani mobil ekran temelli aygıtların sayısındaki artışla birlikte insan yaşamında kayda değer bir değişim olmuştur (Rasmussen ve ark., 2020). Son dönemlerde ekranı olan cihazlara ulaşmanın kolaylaşması ve bu cihazların artmasının yanı sıra bilgisayar, telefon, televizyon, tablet gibi cihazlar da artmış ve günlük

yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Candan, 2023). Çocuklar için yazılan TÜİK (2024) raporuna göre; oyun konsolu, akıllı telefon, bilgisayar ve tablet gibi teknoloji malzemelerinden en az birini yalnızca kendisi kullandığını söyleyen çocukların oranı %63.8'dir. Kendi kullanımında sadece telefona sahip olan çocukların oranı % 43.9, bilgisayara sahip olan çocukların oranı %35.7, akıllı saate sahip olan çocukların oranı ise %14.3'tür.

Tabletlerin, akıllı telefonların ve televizyonların bu yükselişiyle birlikte çocuk ve ergenlerin ekran karşısında geçirdikleri zaman da artmıştır (Trinidad, 2020). Artan ekran süresinin yanında cep telefonuna ve tablete sahip olmak da bağımlılık riskini artırmaktadır (Kırlıoğlu ve ark., 2023). Türkiye'de yaşayan ve düzenli olarak internete erişimi olan çocukların interneti kullanma nedenleri incelendiğinde; ilk sırada video izleme (%83.9), ikinci olarak ödev, çevrimiçi dersler ve öğrenme (%75.0) ve son olarak oyun indirme, oynama (%72.7) olduğu görülmüştür (TÜİK, 2024). Ekran karşısında geçirilen sürenin artmasıyla birlikte bu durumun çocukların sağlığına olan etkileri üzerine yapılan araştırmalar yoğunlaşmıştır. Yapılan bir araştırmada, beş yaşından küçük çocukların günde en az bir saat ve beş yaşından büyük çocukların günde en az iki saat ekran maruziyeti sonucunda çocukların günlük hayat aktivitelerinde problem yaşadığı ve çeşitli sağlık problemleri geliştirdiği görülmüştür (Tekeci ve ark., 2024).

Ekran temelli medya kişinin günlük görev ve sorumluluklarını yerine getirmesini engelliyorsa, sanal durumlarla gerçek durumları ayırt etmesini zorlaştırıyorsa, ikili ilişkilerini olumsuz etkiliyorsa, derslerde başarısızlığa sebep oluyorsa ve fizyolojik belirtilere sebep oluyorsa (aşırı stres, algı eksikliği, öfke nöbetleri ve dikkat dağınıklığı vb.) kullanımın bağımlılık düzeyine geldiğinin işaretleri olabilir (Uslu, 2021).

Ekran bağımlılığının ortaya çıkmasında bazı risk faktörleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları dijital faktörler (uygun olmayan çevrimiçi siteler ve uygulamalar), kişilik ile ilgili faktörler (düşük benlik saygısı, heyecan arama) ve sosyal faktörlerdir (akran ortamları, eksik ebeveyn desteği) (Anderson ve ark., 2017). Bu faktörlere bakıldığında, kişilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasının yaşamlarında önemli bir yere sahip olabileceği görülmektedir (Ağırkan, 2023). Temel psikolojik ihtiyaçlara dayanan öz belirleme teorisi (self-determination theory), kişilerin doğuştan itibaren öğrenme, çevresiyle bağ kurma ve psikolojik olarak büyümeye yatkın olduğunu ileri sürer. Öz belirleme teorisi, üç temel psikolojik ihtiyaçtan oluşur. Bunlar; ilişkililik, özerklik ve yeterlidir (Ryan ve Deci, 2000). İlişkililik, sosyal etkileşimlerde doyum veren ve güvenilir olan ilişkiler geliştirme, diğerleri tarafından fark edilme ve dikkate alınma isteğidir. Özerklik, harekete geçmek için risk alma, değer ve hedefler doğrultusunda hareket etme ve kendini düzenleme becerisine sahip olmaktır. Yeterlilik ise, kişinin zorlukların üstesinden gelebileceğine inanması ve kendi becerilerine güvenmesidir (Deci ve Ryan, 2000). Bu üç temel psikolojik ihtiyacın karşılanmasına elverişli olan ortamlarda kişinin ilerlemesi, motivasyonu ve performansı da üst seviyeyelere ulaşabilir (Deci ve ark., 1996). Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının kişinin ruh sağlığını olumlu yönde etkilemekte ve koruyucu bir etki sağlamaktadır (Schutte ve Malouf, 2018; Uzman, 2014). Bu ihtiyaçların karşılanması için kişiler desteğe gereksinim duyarlar (Deci ve ark., 1996). Yeterince karşılanmayan psikolojik ihtiyaçlar, farklı yollarla elde edilmeye çalışılır (Vansteenkiste ve ark., 2004). Ekran kullanımı da bu yollardan biri olabilir. Ekran temelli internet uygulamaları, insanların dikkatini çekerek ilişkililik ihtiyacını karşılamaya teşvik eder (Nadkarni ve Hofmann, 2012).

Temel psikolojik ihtiyaçların yeterince karşılanmaması, kişinin internet ortamında bulunmasının motivasyon kaynaklarından biri olabilir (Ağırkan, 2023). Kişiler bu ihtiyaçlarını karşılamak için ekran temelli teknolojilerin yanı sıra interneti de daha aktif kullanma eğilimindedir (Allen ve Anderson, 2018). İlişkililik faktörü açısından bakıldığında, çocukların destekleyici ve iletişim becerileri yüksek olan aile ortamlarında büyümesi ekran bağımlılığı geliştirme olasılığını azaltma ve ekranın faydalı kısımlarına yönelme ihtimalini artırma açısından önemli bir katkı sağlar (Khan ve ark., 2024). Aile dinamiklerinin, çocukların ve ergenlerin ekran bağımlılığı geliştirme sürecinde önemli bir rolü vardır (Tajalli ve Zarnaghash, 2017). Yapılan bir çalışmada, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesi arttıkça hem çocuğun akıllı telefon bağımlılığı hem de yalnızlık düzeyinin anlamlı bir biçimde azaldığı görülmüştür (Cheng ve ark., 2021). Benzer şekilde, 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, çocukların cesaretlerini kıran ve destekleyici olmayan bir aile ortamı ile artan ekran süresi pozitif ilişkili bulunmuştur (Demirtaş Zorbaz, 2015). Dolayısıyla ebeveynin çocuğuyla kurduğu ilişkinin olumlu olması yani çocuğunu anlamak için çabalaması, çocuğunun duygularını görmesi ve kabul etmesi çocuğun ekran bağımlılığı geliştirmesinde korucuyu bir faktör olabileceği söylenebilir.

Ekran bağımlılığının çocuklar üzerindeki etkilerine bakıldığında; artan ekran süresiyle birlikte oluşan bağımlılık çocukları birçok açıdan olumsuz etkileyebilir. Duygusal, zihinsel, davranışsal ve fizyolojik olarak zarar verici etkiler doğurabilir (Ağırkan, 2022). Örneğin, artan ekran süresi; obezite, sigara kullanımı, saldırgan davranışlar, bozulmuş dil gelişimi (Camerini ve ark., 2022; Stiglic ve Viner, 2018; Tekeci ve ark., 2024) ve dikkat dağınıklığı ile ilişkilidir (Tekeci ve ark., 2024). Bu bağımlılık kişiyi bireysel olarak etkilediği gibi çevresel olarak da (kişilerarası ilişkiler, aile ve arkadaşlık ilişkileri) etkileyebilir. Artan ekran süresiyle birlikte sosyal etkileşimlerin ve yüz yüze aktivitelerin azalması sonucunda yalnızlık, izolasyon ve boşluk hissi ortaya çıkabilir. (Khan ve ark., 2024; Primack ve ark., 2017). Cheng ve arkadaşlarının (2021) araştırmasında, yalnızlığın, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve akıllı telefon bağımlılığı arasında kısmi bir aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda, ebeveynin çocukla kurduğu sıcak, destekleyici ve güvenli ilişki; çocuğun duygusal olarak anlaşılma, bağ kurma ve etkileşim ihtiyacını karşılayarak yalnızlık hissini azaltmakta (Nikken ve Schols, 2015), böylece çocuğun ekran temelli teknoloji araçlarına duyduğu gereksinimi de düşürmektedir (Long ve Qin, 2025). Bu çalışmadan yola çıkarak, ebeveynlerin çocuklarına karşı sıcak, destekleyici ve güvenli bir ilişki ortamı oluşturmalarının, çocukların hem yalnızlık hisleri hem de ekran temelli teknoloji cihazlarına yönelimini azaltmasında olumlu bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir. Ayrıca çocukların ekran başında geçirdikleri sürenin artması sonucunda çocuğun sosyal etkileşimlerden uzaklaşmasıyla çevreyle kurduğu ilişki olumsuz etkilenebilir (Tsitsika ve ark., 2014) ve yalnızlık hissi artabilir (Simcharoen ve ark., 2018). Ekran karşısında geçirilen sürenin artışı ve bu artış ile ortaya çıkabilecek artmış yalnızlık hissi anksiyete ve depresyon gibi içselleştirme problemleri için risk oluşturabilir (Cho ve ark., 2013; Paulus ve ark., 2023; Twenge ve Campbell, 2018). Bunlara ek olarak artmış ekran süresinin psikolojik etkileri arasında saldırgan davranışlar, düşük baş etme becerileri, dikkat eksikliği ve hiperaktivite sayılabilir (Griffiths ve ark., 2016; Mustafaoğlu ve Yasacı, 2018). Ayrıca, ekran maruziyetinin artmasıyla yayılan mavi ışıklara daha fazla maruz kalındığında melatonin üretimi bozulabilmekte (Zhang ve ark., 2017) ve yetersiz uyku sonucunda da çocuklarda duygudurum bozuklukları ve davranış problemleri ortaya çıkabilmektedir (Muppalla ve

ark., 2023). Sonuç olarak, ekran bağımlılığı ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ve ebeveyn-çocuk ilişkisinden etkilenecek çocuk davranış problemleri üzerinde etkili olabilir.

Sosyal yetkinlik ve duygusal yetkinlik, özellikle çocukların sosyal uyumu, akademik başarısı ve duygu düzenleme becerileri ile ilişkisi bağlamında sıkça araştırılmış bir kavramdır (Denham ve ark., 2003; Liman, 2020). Ancak alan yazında sosyal-duygusal yetkinliğin ebeveynler bağlamında ele alındığı çalışmalar oldukça sınırlıdır (McGarry ve ark.,2021). Mevcut çalışmalar genellikle ebeveynlik becerilerini çocukların gelişimi üzerindeki etkileri bağlamında incelemektedir. Ebeveynin kendi sosyal-duygusal yetkinliğinin ebeveyn-çocuk ilişkisine olan etkilerine odaklanan araştırmalara nadiren rastlanmaktadır (Wilson ve ark., 2016). Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığı üzerinden çocuk davranış problemleriyle ilişkisine dair bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bundan yola çıkarak bu araştırmanın amacı, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuklarda davranış problemleri arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisini incelemektir.

1.5. Araştırmanın Amacı ve Hipotezler

Bu çalışmada ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuklarda davranış problemleri arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisinin (olumlu ve olumsuz) ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın hipotezleri aşağıda belirtilmiştir Ayrıca hipotez edilen sıralı aracılık modelleri Şekil 1 ve Şekil 2’de yer almaktadır.

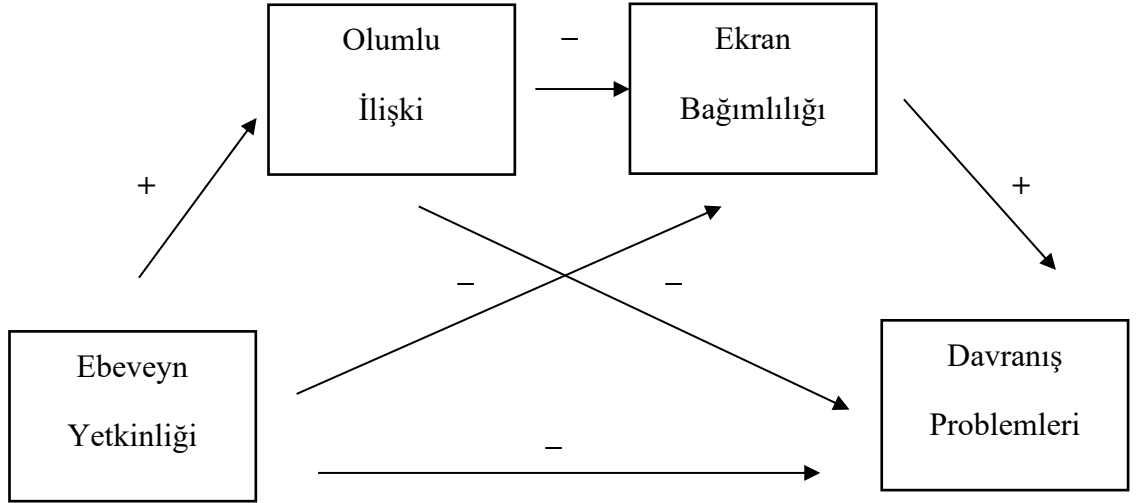
H1: Ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuklarda davranış problemleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisinin (olumlu ve olumsuz) aracılık etkisi vardır.

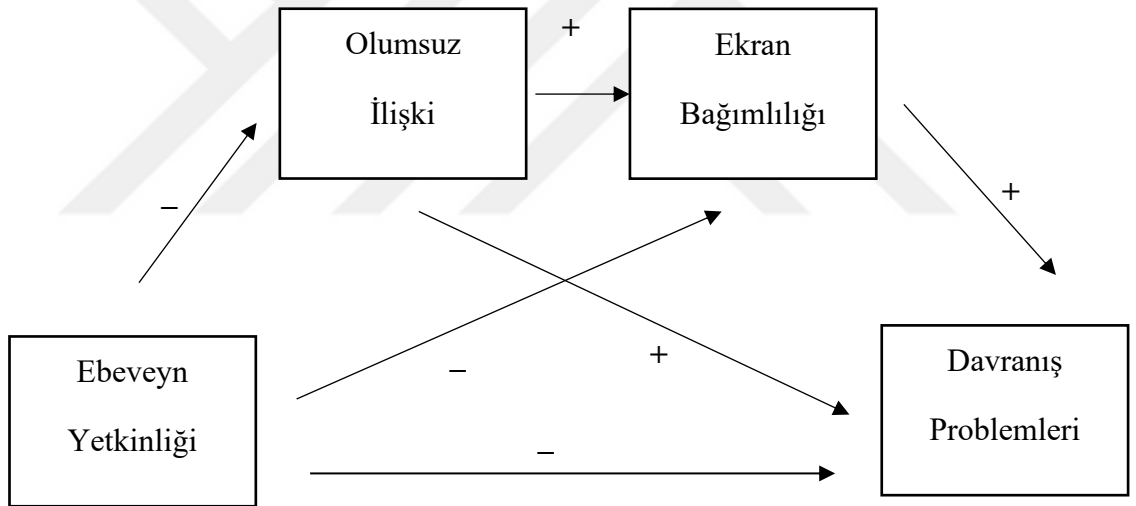
H3: Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide ekran bağımlılığının aracılık etkisi vardır.

H4: Ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi vardır.

H5: Ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi vardır.

Şekil 1. Hipotez edilen model 1

Şekil 2. Hipotez edilen model 2

2. YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırmada katılımcılar, 4-11 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde ölçekleri doldurmuş olan 24 kişi çocuğunun yaşı belirtilen aralıkta olmadığı için veri setinden çıkarılmıştır. Aynı zamanda ölçeklere dahil edilen kontrol sorularının en az birini yanlış cevaplayan 23 katılımcı da veri setinden çıkarılmıştır. Bunun sonucunda toplam 383 kişiye ulaşılmıştır.

Tablo 1’de katılımcılara ait demografik bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilere göre; araştırmaya katılan ebeveynlerin 324 kişi (%84.6) annelerden, 59 kişi (%15.4) ise babalardan oluşmaktadır. Ebeveynlerin 178’i (%46.5) kız çocuğu, 205’i (%53.5) erkek çocuğu için ölçeklerde işaretleme yapmıştır. Çocukların yaşları 4-11 aralığında olup çocuk yaş ortalaması 7.62’dir ($SS=2.00$). Erkek çocukların yaş ortalaması 7.59 ($SS=2.01$) iken kız çocukların yaş ortalaması 7.66’dır. ($SS= 2.01$).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Grup	N	%
Ebeveynin Eğitim Düzeyi	Okuma yazma biliyorum	1	0.3
	İlkokul	11	2.9
	Ortaokul	12	3.1
	Lise	76	19.8
	Üniversite	233	60.8
	Lisansüstü	50	13.1
Algılanan Gelir Düzeyi	Alt	9	2.3
	Orta Alt	44	11.5
	Orta	194	50.7
	Orta Üst	128	33.4
	Üst	8	2.1
Çocuk Sayısı	1	77	20.1
	2	179	46.7
	3	100	26.1
	4	18	4.7
	5	3	0.80
	6	1	0.30
Evde Yaşayan Kişi Sayısı	2	4	1
	3	71	18.5
	4	177	46.2
	5	91	23.8
	6	21	5.5
	7	10	2.6
Çekirdek Aile Dışında Yaşayan	Yok	353	92.2
	Var	30	7.8

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Sosyal-duygusal Yetkinlik Ölçeği, Güçler Güçlükler Anketi Anne-Baba Formu, Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği, Problemlili Medya Kullanım Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmış olup ebeveynler tarafından doldurulmuştur.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Bu form, ebeveynin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, algılanan gelir düzeyi, ailedeki kişi/çocuk sayısı gibi değişkenlere dair bilgilerini almak için araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.2.2. Sosyal-Duygusal Yetkinlik Ölçeği

Bu ölçek, McBrien ve arkadaşları (2018) tarafından sosyal-duygusal yetkinliği ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Ay ve Temel tarafından 2021 yılında yapılmıştır. Ölçek 25 maddeden oluşan 5'li Likert tipi öz bildirim dayalı bir ölçme aracıdır. Ölçek iki alt boyuttan oluşmaktadır. Uyumluluk alt boyutu farklı sosyal ve duygusal kişilerarası durumlara kolaylıkla uyum sağlama becerisini ölçmektedir (örn., *Tanıdığım biri üzgün olduğu zaman, söylenmesi ve yapılması gereken doğru şeyin ne olduğunu bilirim*). Anlatıcılık alt boyutu ise diğer insanlara karşı duyguları ifade etme yeteneğini ölçmektedir (örn., *Konuşurken hareketli ve canlıyım*). Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı uyumluluk alt ölçeği için .82, anlatıcılık alt ölçeği için .71 ve tüm ölçek için .87'dir (Ay ve Temel, 2021). Bu çalışmada ebeveynlere uygulanan ölçek toplam puan üzerinden analize dahil edilmiştir. Bu analizlerde ölçeğin tümü için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği

Ölçek 1992 yılında Hetherington ve Clingempeel tarafından 4-13 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkisinin kalitesini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek Aytaç ve arkadaşları tarafından 2018 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Toplamda 15 maddeden ve iki alt boyuttan ölçek 5'li Likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Boyutlardan ilki olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisidir (örn. *Çocuğunuza sevginizi kolaylıkla gösterebilir misiniz?*), diğeri ise olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisidir (örn. *Çocuğunuzu ne kadar eleştiriyorsunuz?*). Ebeveynin çocuğuyla kurmuş olduğu ilişkiye bakıldığında, ebeveynin çocuğuna karşı hangi düzeyde duyarlı, sıcak ve ilgili olduğu, ebeveynin kendini bu ilişkiden ne kadar memnun hissettiği ve çocuğuyla hangi düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki kurduğu ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumlu boyutunu ifade etmektedir (Montgomery ve ark., 1992). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumsuz boyutunu ise ebeveynin çocuğuyla ilişkisinde yaşadığı çatışmaların düzeyi, deneyimlediği negatif duyguların düzeyi ve çocuğu cezalandırma biçimi göstermektedir (Montgomery ve ark., 1992). Ölçeğin Cronbach's alfa güvenilirlik katsayısı olumlu ilişki alt boyutu için .81 ve olumsuz ilişki alt boyutu için .80 olarak hesaplanmıştır (Aytaç ve ark., 2018). Bu araştırmada olumlu ilişki boyutunun güvenilirlik katsayısı .84 iken olumsuz ilişki boyutu için bu değer .79 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Problemlili Medya Kullanım Ölçeği

Çocukların problemlili medya kullanımını ölçmek amacıyla Domoff ve arkadaşları tarafından 2017 yılında geliştirilmiştir. Ölçek Furuncu ve Öztürk (2020) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu ölçek, 4-11 yaş grubundan çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuklarına dair gözlemleri üzerinden doldurulmaktadır. Özel bir medya aracının sorunlu kullanılmasını tespit etmek için değil, genel görsel medya araçlarının (tablet, telefon, bilgisayar gibi) problemlili kullanılmasını yani ekran bağımlılığını tespit etmek için kullanılmaktadır (Furuncu ve Öztürk, 2020). Ölçek 5'li Likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Kısa formu 9 madde içeren ölçekte (örn. *Çocuğum görsel medya araçlarını gizli gizli kullanıyor*) çocukların sahip olduğu medya araçlarına yönelik de bir adet soru bulunmaktadır. Bu soruda ebeveynlerden çocuklarının sahip olduğu medya araçlarını (akıllı telefon, tablet, bilgisayar, televizyon, PlayStation, elde taşınabilir video oyun cihazı ve diğerleri) işaretlemeleri istenmektedir. Ölçeğin kısa formunun Cronbach alfa değeri .93 olarak bulunmuştur (Domoff ve diğerleri, 2017). Bu araştırmada güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA)- Anne- Baba Formu

Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA) duygusal ve davranışsal sorunları taramak amacıyla Goodman (1998) tarafından geliştirilmiştir. Çocuklarının yaşı 4-16 arasında olan ebeveynler ölçeği doldurmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Güvenir ve arkadaşları (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçek 25 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (örn. *Uzun süre kıpırdamadan duramaz*), davranış problemleri (örn. *Diğer çocuklarla kolayca paylaşır (yiyecek, oyuncak, kalem vs.)*), duygusal sorunlar (örn. *Sıkça endişeli görünür*), akran sorunları (örn. *Sıkça diğer çocuklarla kavga eder ya da onlarla alay eder*) ve sosyal davranışlardır (örn. *Genellikle söz dinler, büyüklerinin isteklerini yapar*). Alt ölçeklerin ilk dördünden alınan puanların artışı sorun davranışları ifade ederken sosyal davranış alt boyutunun puanlarının artması olumlu davranışları ifade eder. Ölçeğin adaptasyon çalışmasında alt boyutların Cronbach alfa katsayıları şöyledir: davranış problemleri alt ölçeği için .65; akran sorunları için .37; duygusal sorunlar için .73; dikkat eksikliği ve hiperaktivite için .80; sosyal davranış için .73. Toplam güçlük puanının güvenirlik katsayısı ise .84 olarak belirtilmiştir (Güvenir ve ark., 2008). İlk dört ölçeğin puanlarının toplanmasıyla toplam güçlük puanı elde edilir. Bu çalışmada toplam güçlük puanı üzerinden analizler yapılmıştır ve toplam güçlük puanının Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .78 olarak bulunmuştur.

2.3. İşlem

Araştırma kapsamında veri toplamaya başlamadan önce Antalya Bilim Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 14.01.2025 tarihli izin alınmıştır. Google forms üzerinden hazırlanan araştırma linki sosyal medya aracılığı ile yayılarak veriler toplanmıştır. Tamamen gönüllülük esasına dayalı olan çalışmanın başında bilgilendirilmiş onam formu katılımcılara iletilmiş ve onay veren katılımcılar ölçeklere yönlendirilmiştir. Katılımcıların ölçek maddelerini okumadan işaretleme riski göz önünde bulundurularak her ölçeğe bir kontrol sorusu olmak üzere toplam dört kontrol sorusu eklenmiştir. Yaklaşık 15-20 dakika süren araştırma için veri toplama süreci 19.01.2025 ile 10.02.2025 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Verilerin Analizi ve Normallik Analizleri

Katılımcılardan toplanan veriler SPSS 27 programı ile analiz edilmiştir. İlk olarak ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği, olumlu ve olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi, ekran bağımlılığı ve davranış problemleri için normallik analizleri yapılmıştır. Normallik analizlerinde, verilerin normal dağılıma uygunluğunun bir göstergesi olarak çarpıklık değerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması gerektiği belirtilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2014). Bu çalışmada yapılan analizler, incelenen değişkenlerin çarpıklık değerlerinin bu aralıkta yer aldığını ortaya koymuştur. Basıklık değerleri için ise Byrne (2010), -3 ile +3 aralığını önermektedir. Çalışmamızdaki basıklık değerlerinin de bu normal dağılım aralığında (-3 ile +3) olduğu saptanmıştır. İlgili değerler Tablo 2’de verilmiştir. İkinci aşamada, her bir ölçeğin veri setindeki olası uç değerlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, değişkenlerin Z skorları incelenmiştir. Elde edilen Z skorlarında +3.29’dan büyük ve -3.29’dan küçük değerler aykırı değer olarak kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2014). Ayrıca, ölçekleri toplu halde değerlendirerek, uç değerleri tespit etmek için ise Mahalanobis testi yapılmıştır. Bu incelemelerin sonucunda, altı kişinin verisi uç değer olarak tespit edilmiştir. Bu uç değerlerin dahil olduğu ve olmadığı analizler incelenmiştir ve analizler arasında herhangi bir değişikliği olmadığı görülmüştür. Bundan dolayı altı kişi veri setinden çıkarılmamıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkileri görmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Ardından ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuğun davranış problemleri arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisinin ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisinin olup olmadığı IBM SPSS için PROCESS Makro Analizi Model 6 ile 5000 Bootstrap önyükleme örnekleme ile yapılmıştır. Birinci modelde kontrol değişkenlerinden (çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti, gelir düzeyi, sahip olunan cihaz sayısı ve çocuk sayısı) olan çocuk sayısında 6 eksik veri olduğu için aracılık analizi 377 kişi ile yapılmıştır. İkinci modelde ise kontrol değişkenlerinde (çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti, gelir düzeyi ve sahip olunan cihaz sayısı) eksik veri olduğu için analiz 382 kişi ile yapılmıştır.

3.2. Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Sosyal-duygusal yetkinlik, ebeveyn-çocuk ilişkisi (olumlu ilişki, olumsuz ilişki), ekran bağımlılığı ve davranış problemleri ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Değişkenlere Ait Betimleyici İstatistikler

	Min.- Max.	Ort. (SS)	Çarpıklık	Basıklık
Ebeveyn Sosyal-Duygusal Yetkinliği	[2.4- 5]	3.84 (.26)	-0.04	0.44
Davranış Problemleri	[0- 1.7]	0.51 (.26)	0.82	1.22
Ekran Bağımlılığı	[1-5]	2.34 (.91)	0.55	-0.43
Olumlu İlişki	[2.5-5]	4.24 (.43)	-0.35	-0.10
Olumsuz İlişki	[1.40-5]	2.91 (.62)	0.13	0.54

3.3. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler arasındaki ilişkiyi analiz etmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Bulgular Tablo 3'te verilmiştir. Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin olumlu ilişki alt boyutu ile ($r = .39, p < .01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi varken, ekran bağımlılığı ($r = -.13, p < .01$) ve davranış problemleri ($r = -.16, p < .01$) ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Öte yandan, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile olumsuz ilişki alt boyutu ($r = -.07, p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Olumlu ilişki alt boyutunun olumsuz ilişki ($r = -.17, p < .01$), ekran bağımlılığı ($r = -.28, p < .01$) ve davranış problemleriyle ($r = -.18, p < .01$) negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Olumsuz ilişki alt boyutunun ise ekran bağımlılığı ($r = .37, p < .01$) ve davranış problemleriyle ($r = .37, p < .01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Son olarak ekran bağımlılığının davranış problemleriyle ($r = .46, p < .01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır.

Tablo 3. Ana Değişkenler ve Kontrol Değişkenlerinin Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Ç. Yaşı	1											
2. Ç. Cinsiyeti	-.02	1										
3. E. Eğitim Düzeyi	-.07	.02	1									
4. Gelir Düzeyi	.04	.10	.24**	1								
5- Çocuk Sayısı	.18**	.03	-.24**	-.14**	1							
6- E. Cinsiyeti	.01	-.08	.14**	-.10	.14**	1						
7- Çekirdek Aile Dışında Yaşayan Var Mı?	.07	-.08	-.13**	-.06	.03	-.01	1					
8- E. Sosyal Duygusal Yetkinliği	-.05	.08	.06	.10*	-.11*	.00	-.04	1				
9- Davranış Problemleri	.11*	.00	-.10	-.14**	.07	.00	.04	-.16**	1			
10- Ekran Bağımlılığı	.14**	.16**	-.03	-.04	.11*	.02	-.04	-.13**	.46**	1		
11- Olumlu İlişki	-.04	-.01	-.07	.02	-.23**	-.03	.04	.39**	-.18**	-.28**	1	
12- Olumsuz İlişki	.17**	.00	.03	-.04	.05	.00	.05	-.07*	.37**	.37**	-.17**	1

$p^* < .05$; $p^{**} < .01$. Ç: Çocuk, E: Ebeveyn

3.4. Aracılık Analizi Sonuçları

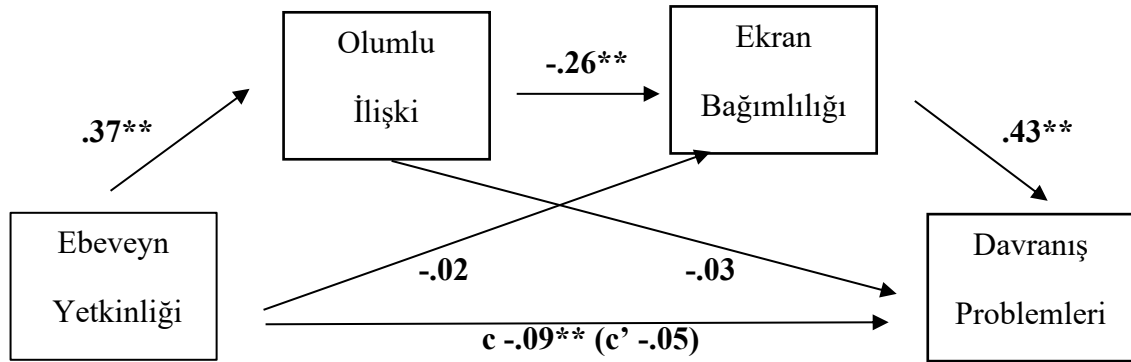
Bu çalışma kapsamında, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuğun davranış problemleri arasında ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi incelenmiştir. Ebeveyn-çocuk ilişkisi değişkeni olumlu ilişki (Bkz. Şekil 3) ve olumsuz ilişki (Bkz. Şekil 4) olarak iki ayrı modelde incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizinden yola çıkılarak anlamlı çıkan kontrol değişkenleri modellere eklenmiştir. Birinci modelde kontrol değişkenlerinden çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti, gelir düzeyi, sahip olunan cihaz sayısı ve çocuk sayısının etkisi kontrol edilirken; ikinci modelde çocuk yaşı, çocuk cinsiyeti, gelir düzeyi ve sahip olunan cihaz sayısının etkisi kontrol edilmiştir.

3.4.1. Ebeveynin Sosyal-Duygusal Yetkinliğinin Çocuklarda Davranış Problemleri ile İlişkisinde Olumlu Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Ekran Bağımlılığının Sıralı Aracılık Etkisinin İncelenmesi

Ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkide, olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi incelenmiş ve ailedeki çocuk sayısı ($\beta = -.18$, $SH = .02$, $p < .01$, $CI [-.14, -.04]$), çocuğun yaşı ($\beta = -.15$, $SH = .02$, $p < .01$, $CI [.02, .11]$), çocuk cinsiyeti ($\beta = .18$, $SH = .08$, $p < .01$, $CI [.15, .50]$), sahip olunan cihaz sayısı ($\beta = -.09$, $SH = .02$, $p < .01$, $CI [-.10, -.00]$) ve gelir düzeyi ($\beta = -.09$, $SH = .05$, $p < .01$, $CI [-.22, -.00]$) analizde kontrol edilmiştir. Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin davranış problemleri üzerindeki toplam etkisine bakıldığında; anlamlı düzeyde bir etki ($\beta = -.09$, $SH = .03$, $p < .01$, $CI [-.16, -.03]$) olduğu görülmektedir.

Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin olumlu ilişki üzerindeki etkisi anlamlı ($\beta = .37$, $SH = .05$, $p < .01$, $CI [.29, .49]$), ekran bağımlılığı üzerindeki etkisi ise anlamlı değildir ($\beta = -.02$, $SH = .11$, $p = .692$, $CI [-.27, .18]$). Olumlu ilişkinin davranış problemleri ($\beta = -.03$, $SH = .03$, $p = .543$, $CI [-.08, .04]$) üzerindeki etkisi anlamsızken ekran bağımlılığı ($\beta = -.26$, $SH = .11$, $p < .01$, $CI [-.75, -.32]$) üzerindeki etkisi anlamlıdır. Ekran bağımlılığının davranış problemleri üzerindeki etkisi ise anlamlıdır ($\beta = .43$, $SH = .01$, $p < .01$, $CI [.10, .15]$). Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin çocuklarda davranış problemlerine doğrudan etkisi ($\beta = -.05$, $SH = .03$, $p = .077$, $CI [-.12, .01]$) anlamlı değildir.

Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki dolaylı etkilere bakıldığında, olumlu ilişkinin tek başına dolaylı etkisi ($\beta = -.01$, $SH = .01$, $CI [-.03, .02]$) ve ekran bağımlılığının tek başına dolaylı etkisi ($\beta = -.00$, $SH = .01$, $CI [-.03, .02]$) anlamlı değildir. Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin çocuklarda davranış problemlerine olumlu ilişki ve ekran bağımlılığı üzerinden sıralı dolaylı etkisi ise ($\beta = -.02$, $SH = .00$, $CI [-.04, -.01]$) anlamlıdır. Elde edilen bulgulara göre; ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin ve ekran bağımlılığının sıralı tam aracılık etkisi bulunmaktadır (Bkz. Şekil 3).

c: toplam etki c': doğrudan etki

Şekil 3. Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide olumlu ilişki ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi (** $p < .01$)

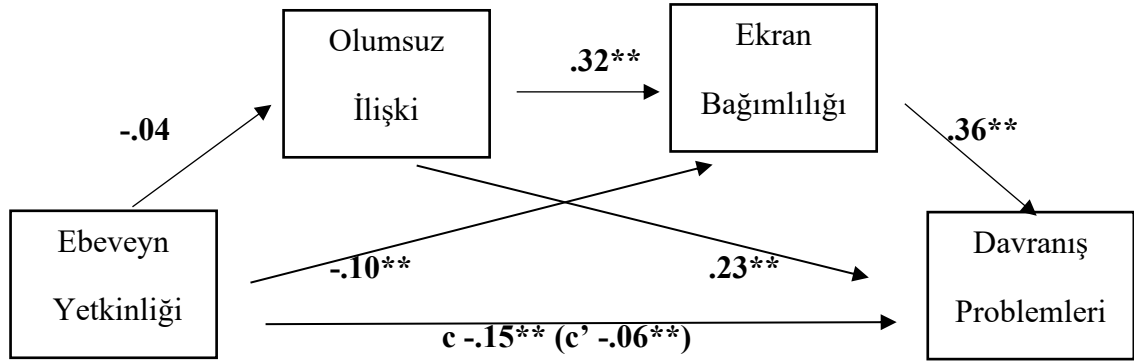
Not: Bu modelde kontrol değişkenlerinden çocuk yaşının, çocuk cinsiyetinin, gelir düzeyinin, çocuk sayısının ve sahip olunan cihaz sayısının etkisi kontrol edilmiştir.

3.4.2. Ebeveynin Sosyal-Duygusal Yetkinliğinin Çocuklarda Davranış Problemleri ile İlişkinde Olumsuz Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Ekran Bağımlılığının Sıralı Aracılık Etkisinin İncelenmesi

Ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkide, olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi ile ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi incelenmiş, çocuk yaşı ($\beta = .18$, $SH = .01$, $p < .01$, $CI [.02, .08]$), çocuk cinsiyeti ($\beta = .18$, $SH = .08$, $p < .01$, $CI [.16, .50]$), gelir düzeyi ($\beta = -.10$, $SH = .05$, $p < .01$, $CI [-.23, -.02]$) ve sahip olunan cihaz sayısı ($\beta = .20$, $SH = .05$, $p < .01$, $CI [.13, .33]$) kontrol edilmiştir. Kontrol değişkenlerinden çocuk sayısının herhangi bir değişkenle anlamlı bir ilişkisi bulunmamıştır. Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin davranış problemleri üzerindeki toplam etkisine bakıldığında; anlamlı düzeyde bir etki ($\beta = -.15$, $SH = .03$, $p < .01$, $CI [-.15, -.03]$) olduğu görülmektedir.

Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin olumsuz ilişki üzerindeki etkisi anlamsızken ($\beta = -.04$, $SH = .07$, $p = .368$, $CI [-.21, .08]$), ekran bağımlılığı üzerindeki etkisi anlamlıdır. ($\beta = -.10$, $SH = .10$, $p < .01$, $CI [-.42, -.02]$). Olumsuz ilişkinin davranış problemleri ($\beta = .23$, $SH = .02$, $p < .01$, $CI [.06, .14]$) ve ekran bağımlılığı ($\beta = .32$, $SH = .07$, $p < .01$, $CI [.33, .61]$) üzerindeki etkisi de anlamlı bulunmuştur. Ekran bağımlılığının davranış problemleri üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = .36$, $SH = .01$, $p < .01$, $CI [.07, .13]$). Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin davranış problemlerine doğrudan etkisi ($\beta = -.06$, $SH = .03$, $p < .05$, $CI [-.12, -.01]$) anlamlıdır.

Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki dolaylı etkilere bakıldığında, olumsuz ilişkinin tek başına dolaylı etkisi ($\beta = -.00$, $SH = .01$, $CI [-.02, .01]$) anlamlı değilken ekran bağımlılığının tek başına dolaylı etkisi ($\beta = -.02$, $SH = .01$, $CI [-.04, -.00]$) anlamlıdır (Bkz. Şekil 4). Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin çocuklarda davranış problemlerine olumsuz ilişki ve ekran bağımlılığı üzerinden sıralı dolaylı etkisi ise ($\beta = -.00$, $SH = .00$, $CI [-.01, .00]$) anlamlı değildir. Elde edilen bulgulara göre, sadece ekran bağımlılığının tek başına aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur.

c: toplam etki c': doğrudan etki

Şekil 4. Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkide olumsuz ilişki ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi (** $p < .01$)

Not: Bu modelde kontrol değişkenlerinden çocuk yaşının, çocuk cinsiyetinin, gelir düzeyinin ve sahip olunan cihaz sayısının etkisi kontrol edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliğinin ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığı üzerinden çocuklarda davranış problemleri ile ilişkisi incelenmiştir. Aracı değişkenlerden birisi olan ebeveyn-çocuk ilişkisi olumlu ilişki ve olumsuz ilişki olmak üzere ayrı ayrı alınmış ve iki ayrı aracılık modeli test edilmiştir.

4.1. Ebeveynin Sosyal-Duygusal Yetkinliği ile Çocuklarda Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu çalışmada, beklendiği gibi ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuş ve çalışmanın birinci hipotezi desteklenmiştir. Alan yazında, duygusal yönden yetkin ebeveynlerin çocuklarına karşı daha sıcak, destekleyici ve anlayışlı bir tutum sergiledikleri, demokratik çocuk yetiştirme biçimine daha yakın davranışlar sergiledikleri bildirilmiştir (Wu, 2024). Örneğin, duygusal zekâsı yüksek olan ebeveynlerin, “sevgi ve rehberlik sağlayan” demokratik tarzda ebeveynlik eğiliminde olduğu ve çocuklarıyla daha güçlü bağlar kurdukları görülmüştür (Şițoiu ve Pânișoară, 2023). Ekolojik sistemler kuramına göre çocuğun gelişimi, merkezde çocuğun yer aldığı ve birbirini etkileyen iç içe geçmiş beş katmanlı çevre düzeninde şekillenir ve bu katmanlardan mikrosistem, çocuğun içinde bulunduğu en yakın çevre, özellikle aile ortamı, küçük çocuklar için en belirleyici faktörlerden biridir (Bronfenbrenner, 1979). Dolayısıyla ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği, çocuğun günlük etkileşimlerini ve duygusal süreçlerini doğrudan etkileyebilir. Yapılan araştırmalar, ebeveynin duygularını etkili biçimde yönetmesinin daha pozitif ebeveynlik tutumları ile ilişkili olduğu, bu tutumların çocuklarına model olarak çocuklar duygu düzenleme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu ve bu yolla davranış problemlerinin azaldığı görülmüştür. (Wang ve ark., 2021). Bu tür destekleyici ve sıcak bir ebeveynlik ortamı, çocuklarda sosyal ve davranışsal uyumu güçlendirirken; olumsuz ve katı ebeveyn tutumları daha fazla davranış problemi ile ilişkilendirilmektedir (Berg Nielsen ve ark., 2002). Sistemler açısından bakıldığında, çocuğu etkileyen sistemlerin yanında ebeveyni etkileyen sistemler de göz önünde bulundurulmalıdır. Ebeveynin aşırı iş stresi, iş kaybı veya düşük sosyoekonomik destek gibi ekzosistemik koşullar, ebeveynin ruhsal sağlığını zayıflatarak çocukla etkileşim kalitesini dolaylı yoldan olumsuz etkileyebilir (Erdiller, 2012).

4.2. Ebeveyn Sosyal-Duygusal Yetkinliği ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin (Olumlu ve Olumsuz) Aracılık Rolünün İncelenmesi

Bu çalışmada, ebeveyn-çocuk ilişkisinin (olumlu ve olumsuz), ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuk davranış problemleri arasındaki aracılık etkisi her iki modelde de incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile olumlu ilişki arasında pozitif ilişki bulunurken, olumsuz ilişki ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisiyle davranış problemleri arasında bir ilişki bulunmazken, olumsuz ilişki ile davranış problemleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin dolaylı etkisinin hem olumlu hem olumsuz ilişki değişkenlerinin olduğu her iki modelde de anlamlı olmadığı görülmüş olup çalışmanın ikinci hipotezi desteklenmemiştir.

Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi açısından alan yazına bakıldığında, ebeveynin duyguları algılama, tanıma, düzenleme becerisi, sosyal becerileri ve empati becerisi yani sosyal-duygusal yetkinliği çoğunlukla olumlu ebeveyn davranışları ile ilişkilendirilmektedir (Kliwer ve ark., 2016). Duygusal açıdan yeterliliği yüksek olan ebeveynlerin destekleyici ve duyarlı bir tutum içerisinde olmasıyla çocukların olumlu duygu modellemeyi öğrenmesi sonucunda davranış problemlerinin azaldığı söylenmektedir (Kliwer ve ark., 2016; Mortazavizadeh ve ark., 2022). Olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ile davranış problemleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, Cesur ve Yurdakul'un (2024) Türkiye'de orta çocukluk dönemindeki çocuklar üzerinde yaptıkları çalışmada olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin davranış problemlerini azaltıcı yönde anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur (Cesur, 2024). Benzer şekilde, dikkat eksikliği ve hiperaktivitesi olan çocuklarla yapılan bir çalışmada pozitif ebeveyn-çocuk ilişkisinin davranış problemlerini anlamlı biçimde düşürdüğü; çocuk yaşı arttıkça sorunların arttığı bulunmuştur (Taghizade ve ark., 2022). Bu çalışmada, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin olumlu ilişkiyle pozitif yönde ilişkili olması alanyazınla tutarlıdır. Ancak olumlu ilişki, alanyazındaki bulguların tersine çocuk davranış problemlerini yordamamıştır. Dolaylı etkiye bakıldığında da olumlu ilişkinin ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ve çocuk davranış problemleri ile ilişkisinde aracılık etmediği bulunmuştur. Bu çalışmada olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin tek başına aracılık etkisi göstermemesi, bu ilişkinin başka değişkenlerle birlikte etkili olmasından kaynaklanabilir. Örneğin Li ve arkadaşlarının (2022) Çinli ergenlerle yaptığı bir çalışmada, ebeveyn beklentileri ile çocukların özyeterlilikleri arasındaki ilişkide, olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin anlamlı bir aracı değişken olduğu bulunmuştur.

Olumsuz ilişkinin bulunduğu modele bakıldığında ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliğinin olumsuz ilişkiyi yordamadığı ancak olumsuz ilişkinin davranış problemlerini yordadığı bulunmuştur. Araştırma bulgusunun tersine, alanyazında ebeveynlerin duygusal yetkinliklerinin düşük olmasıyla ihmalkâr ve reddedici ebeveynlik stillerine sahip olabileceği ve bunun sonucunda çocukların duygu düzenleme konusunda sorun yaşayabileceği söylenmektedir (Mortazavizadeh ve ark., 2022). Benzer biçimde, düşük duygusal becerilere sahip olan ebeveynlerin olumsuz ebeveynlik davranışlarını daha sık kullandığı bulunmuştur (Lee ve Kim, 2022). Yani, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinlik düzeyi olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisini etkilemektedir. Ayrıca, duyguları tanımlamakta zorlanan (aleksitimi) ebeveynler olumlu duyguları paylaşmada güçlük çekerken; bu ebeveynlerle büyüyen çocuklar dil ve sosyalleşme gecikmesi yaşayabilir, davranış problemleri sergileyebilir (Schechter ve ark., 2015). Dolayısıyla, daha önce yapılan çalışmaların bulgularına göre, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği, olumlu-olumsuz ebeveynlik davranışları ve çocuğun duygusal-davranışsal gelişimi üzerinde belirgin bir genel etkiye sahip olabilir. Ancak bu çalışmada ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliğinin olumsuz ilişki üzerindeki doğrudan etkisi ile ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliğinin olumsuz ilişki üzerinden dolaylı etkisi anlamlı değildir. Olası sebepleri açısından tartışılmıştır.

Bu çalışmada ebeveyn-çocuk ilişkisinin her iki alt boyutunun da tek başına aracılık etkisinin olmaması farklı değişkenlerle ilişki içinde olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Örneğin, Çinli ergenlerde ebeveyn beklentileri ile çocuk özyeterliliği arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin anlamlı bir aracı faktör olduğunu bulmuştur (Li ve ark., 2022). Platt ve arkadaşları (2016), sıcak ve destekleyici ebeveyn tutumunun, stresli olayların çocuk kaygısına etkisini

azaltabileceğini öne sürmüştür. Benzer şekilde, pandemi bağlamında, ebeveyn stresinin çocukların iyilik haliyle negatif yönde ilişkili olduğunu ve bu ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesinin aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Özellikle, ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumlu olduğu durumlarda, ebeveyn stresinin çocukların iyilik hali üzerindeki olumsuz etkisinin azaldığı gözlemlenmiştir (Essler ve ark., 2021). Bu araştırmalardan yola çıkarak ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile davranış problemleri arasındaki ilişkiyi ebeveyn-çocuk ilişkisiyle birlikte etkileyebilecek faktörler arasında çocuk özyeterliliği, ebeveynlik tutumları ve ebeveyn stresi sayılabilir. Yani, alan yazında ebeveyn-çocuk ilişkisi çocuk gelişimini destekleyici bir bağ olarak kabul edilmesine karşın, ilişkilere aracılık etme gücü bağlama göre değişiyor olabilir. Ayrıca, olumsuz ilişkinin bulunduğu dolaylı etkiye bakıldığında, anlamsız çıkan bu ilişki, kullanılan ölçeklerin madde içerikleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Sosyal-duygusal yetkinlik ölçeği, bireyin sosyal etkileşimde duruma uyum sağlama (adaptasyon) ve duygularını ifade etme yeteneğine odaklanmaktadır (McBrien, 2018). Örneğin, ölçekte “Hangi zamanda nasıl gülümsemem gerektiğini bilirim” veya “İnsanları etkilemek için sesimin özelliklerinden yararlanırım” gibi ifadeler yer almaktadır. Oysa ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumsuz alt ölçeği çatışma, olumsuz duygu ve uyumsuzluk davranışlarını ölçmektedir (Aytaç ve ark., 2018). Örneğin, “Çocuğunuzun yaptığı yanlışlarla ilgili ona ne kadar söylenirsiniz?” veya “Çocuğunuz sizinle ne sıklıkla görüş ayrılığı yaşar?” gibi ifadeler yer almaktadır. Olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisini ölçen maddeler, ebeveyn-çocuk arasındaki çatışmanın düzeyine, cezalandırma yöntemlerine dair soruları içermemektedir. Be sebeple, olumsuz ilişkinin kullanılan ölçek aracılığıyla tam olarak ölçülemediği düşünülmüştür. Ayrıca, görüş ayrılığı gibi bazı maddelerin ebeveyn-çocuk ilişkisinin olumsuzluğunu ne derece yansıttığı da tartışmalıdır. Örneğin, bir çocukla ebeveynin fikir ayrılığı yaşamaması, her zaman olumsuz bir ilişkinin göstergesi olmayabilir. Bunun aksine, çocuğun bireyselleşme süreci içinde sağlıklı bir iletişimin parçası olarak da değerlendirilebilir. Bu bağlamda, bazı maddelerin olumsuz ilişkiyi temsil edip etmediği belirsizdir ve bu durum ölçeğin bu boyutunun yorumlanmasında kısıtlayıcı bir unsur olarak görülebilir.

Bu bulgu, örneklem özellikleri bağlamında değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının (%60) üniversite mezunu olmasıyla ilişkilendirilebilir. Nitekim alan yazında, ebeveynin eğitim düzeyinin, ebeveynlik tutumları ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin niteliği üzerinde belirleyici bir faktör olduğu sıkça vurgulanmaktadır (Bartan ve Tezel Şahin, 2012; Dereli ve Dereli, 2017; Saygı ve Balat, 2013). Eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin, çocuk yetiştirmeye ilişkin bilgi kaynaklarına daha kolay erişebilmesi ve çocukla iletişimde daha demokratik ve destekleyici tutumlar sergileme eğiliminde olması (Bornstein ve Bradley, 2014), olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi düzeylerinin genel olarak düşük çıkmasına neden olmuş olabilir (Bkz. Tablo 2). Bu bağlamda, eğitim düzeyinin yüksek oluşu, olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinin örneklemde belirgin biçimde ortaya çıkmaması ve dolayısıyla sosyal- duygusal yetkinlik ile bu değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmamasıyla ilişkili olabilir. Ayrıca, katılımcılar bu boyutla ilgili maddelere cevap verirken daha temsili veya sosyal olarak kabul edilebilir yanıtlar verme eğiliminde olmuş olabilir. Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerini daha olumlu bir çerçevede yansıtmaya çabası, ölçeğin bu alt boyutunda yanlış cevapların ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Bu durum, ölçümde sosyal beğenirlik etkisinin rol oynamış olabileceğini düşündürmektedir. Olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi ile davranış problemleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, alan yazında olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki

çatışma düzeyi ile çocuk davranış problemleri arasında pozitif bir ilişki rapor edilmiştir (Cesur ve Yurdakul, 2024). Dereli ve Dereli'nin (2017) yaptığı araştırmada olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinin puanı arttıkça çocukların davranış problemleri puanları da artmakta ve aile içindeki çatışmanın erken çocukluk döneminde davranış problemlerini tetiklediği belirtilmektedir. Ek olarak, çatışmalı ve olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkilerinde çocukların duygusal problemlere ve davranış sorunlarına daha yatkın olduğu gösterilmiştir (Dereli ve Dereli, 2017). Bu çalışmadaki bulgu da olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocuk davranış problemleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğunu ortaya koyarak alan yazınla tutarlılık göstermektedir. Sonuç olarak, ebeveyn sosyal duygusal yetkinliğinin olumsuz ilişkiyi açıklayamaması sebebiyle aracılık etkisi anlamlı çıkmamış olabilir.

4.3. Ebeveyn Sosyal-Duygusal Yetkinliği ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Ekran Bağımlılığının Aracı Rolünün İncelenmesi

Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuklarda davranış problemleri arasındaki ilişkide ekran bağımlılığının aracılık etkisi incelenmiştir. Olumlu ilişki değişkeninin yer aldığı ilk modelde ekran bağımlılığının dolaylı etkisi anlamsızken olumsuz ilişki değişkeninin yer aldığı ikinci modelde anlamlı olduğu görülmüştür. İlk modelde, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile ekran bağımlılığı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu bulunmuştur. Ebeveynin sosyal-duygusal açıdan yetkin olması, yani çocuğun duygularını fark etmesi, kabul etmesi ve uygun şekilde yanıtlayabilmesi, çocuğun duygusal ihtiyaçlarını doğrudan karşılayabilmesini sağlayabilir. Bu tür bir ebeveynlik, çocuğun olumsuz duygularla başa çıkmak için ekran gibi dışsal uyaranlara yönelme ihtiyacını azaltabilir (Denham ve ark., 2012). Bazı çalışmalarda duygusal olarak duyarlı ebeveynlerin çocuklarında ekran bağımlılığı düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Örneğin, Akay ve Kayılı (2023) yaptıkları çalışmada, annelerin duygusal zekâ düzeylerinin çocuklarının ekran bağımlılığı düzeylerini negatif yönde yordadığını ortaya koymuşlardır. Alan yazına bakıldığında, duygusal olarak yetkin ebeveynler çoğunlukla anlayışlı ve şefkatli olsalar da çocukların ekran kullanımına karşı tutarlı kısıtlamalar ve açık kurallar koymaları gerekebilir. Araştırmalar, ebeveynlerin çocukları için belirgin sınırlar koymasının ve cihaz kullanımını kısıtlamasının, ekran bağımlılığını azaltmada çok etkili olduğunu göstermektedir (Muphalla ve ark., 2023). Örneğin, anne-babaların yatak odasında ekran temelli teknoloji cihazlarına izin vermemesi ya da günlük süre sınırlaması koyması çocukta ekran süresinin önemli ölçüde azalmasına katkı sağlamaktadır (Muphalla ve ark., 2023). Eğer duygusal açıdan yeterli ebeveyn, ekran süresi sınırlarını daha esnek belirlemişse veya kendisinin aşırı ekran kullanımı varsa, çocuk daha bağımlı bir kullanım örüntüsü geliştirebilir. Ancak bu çalışmada olumlu ilişkinin olduğu ilk modelde, ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile ekran bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır ve bu bulgu alan yazınla çelişiyor gibi görünmektedir. Ancak olumlu ilişkinin olduğu modelde sıralı aracılık etkisi anlamlı çıkmış olup (sonraki başlıkta tartışılmaktadır) sosyal duygusal yetkinlik sırasıyla olumlu ilişki ve ekran bağımlılığı üzerinden çocuk davranış sorunlarıyla ilişkili bulunmuştur. Yani ebeveyn sosyal duygusal yetkinliği olumlu ilişkinin olduğu modelde sadece ekran bağımlılığını etkileyerek değil sırasıyla olumlu ilişki ve ekran bağımlılığını etkileyerek çocuk davranış sorunlarıyla dolaylı olarak ilişkili bulunmuştur.

Olumsuz ilişkinin olduğu ikinci modelde, aynı dolaylı etkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde olumlu ilişkinin olduğu modelde, ekran

bağımlılığının aracı rolü anlamlı değilken, modelde olumsuz ilişki olduğunda ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği, ekran bağımlılığını açıklamakta ve ekran bağımlılığının aracılık etkisi anlamlı bulunmaktadır. Bu durum daha önce bahsedildiği gibi olumsuz ilişkinin uygun şekilde ölçülmemiş olma veya bu örnekte daha az gözlemlenmiş olma ihtimalinden kaynaklanıyor olabilir. Modellerde yer alan ebeveyn-çocuk ilişkisi alt boyutlarının ortalama düzeylerine bakıldığında olumlu ilişki puanlarının ortalaması olumsuz ilişki puanlarına göre daha yüksektir (Bkz. Tablo 2). Bu durum, olumlu ilişkinin katılımcılar arasında yaygın olabileceğine; olumsuz ilişkinin ise daha düşük düzeyde olabileceğine işaret ediyor olabilir. Genel olarak bakıldığında, olumlu ve olumsuz ilişkinin olduğu iki modelde farklı aracılık etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Olumsuz ilişkinin yer aldığı modelde yetkinlik ile çocuk davranış problemleri arasındaki ilişki sadece ekran bağımlılığı üzerinden açıklanmış, olumlu ilişkinin olduğu modelde ise ilişki olumlu ilişki ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi üzerinden açıklanmıştır. Bu da olumsuz ilişkinin yeterince gözlemlenememiş olduğuna dair açıklamayla tutarlı görünmektedir.

Ekran bağımlılığı ile davranış problemleri arasında anlamlı bulunan ilişkinin alan yazınla tutarlı olduğu görülmüştür. Toplamda 87 çalışmanın incelendiği bir sistematik derleme ve meta-analiz çalışmasında, ekran süresinin içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri ile arasında küçük fakat anlamlı bir pozitif ilişki olduğu ortaya konmuştur (Eirich ve ark., 2022). Benzer olarak, Kanada'da yapılan bir araştırma, günlük ekran süresi iki saatin üzerinde olan 5 yaşındaki çocukların, günde 30 dakikadan az ekran süresi olan çocuklara kıyasla, dikkat eksikliği ve saldırganlık gibi dışsallaştırma davranış problemleri yaşama olasılığının beş kat daha fazla olduğunu göstermiştir (Tamana ve ark., 2019). Ayrıca bir araştırma, ekran süresinin artmasının uyku süresini azalttığını ve bu durumun davranış problemlerini arttırdığını göstermiştir (Zhang ve ark., 2024). Özellikle, her bir saatlik ekran süresi artışı, kural ihlali davranışlarında %5.9, sosyal problemlerde %5 ve saldırgan davranışlarda %4 artışla ilişkilendirilmiştir (Guerrero ve ark., 2019; Yu Ting ve ark., 2025). Tüm bu çalışmalardan yola çıkarak çocuklarda ekran süresinin artmasının hem dışsallaştırma (örneğin, saldırganlık, dikkat eksikliği) hem de içselleştirme (örneğin, kaygı, depresyon) davranış problemleriyle ilişkili olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, ekran bağımlılığının aracılık etkisinin incelendiği analizde olumlu ilişkinin olduğu modelde aracılığın anlamlı olmadığı ancak olumsuz ilişkinin aracılığının olduğu modelde anlamlı olduğu bulunmuş olup çalışmanın üçüncü hipotezi kısmen desteklenmiştir.

4.4. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi (Olumlu ve Olumsuz) ve Ekran Bağımlılığının, Ebeveyn Sosyal-Duygusal Yetkinliği ile Davranış Problemleri Arasındaki Sıralı Aracılık Etkisinin İncelenmesi

Çalışmanın üçüncü ve son dolaylı etkisi, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisinin (olumlu ve olumsuz ilişki) ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisidir. Daha önce de bahsedildiği gibi olumlu ilişkinin olduğu modelde sıralı aracılık etkisi anlamlıyken olumsuz ilişkinin olduğu modelde sıralı aracılık etkisi anlamlı değildir. Olumsuz ilişkinin olduğu modelde ise sadece ekran bağımlılığının tek başına aracılık etkisi anlamlı bulunmuştur.

Bütün olarak değerlendirildiğinde olumlu ilişkinin olduğu modelde, ebeveynin yetkinliği arttıkça olumlu ilişki artmakta ve böylece ekran bağımlılığı azalarak davranış problemleri azalmaktadır. Ancak olumsuz ilişkinin olduğu modelde olumsuz ilişkinin hem tek başına hem de sıralı olarak aracılığı açıklamadığı görülmektedir. Bu nedenle olumsuz ilişkinin olduğu ikinci modelde davranış problemleri sadece ekran bağımlılığı üzerinden açıklanmaktadır.

Olumlu ilişkinin olduğu ve sıralı aracılık etkisinin anlamlı olduğu modelde ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliğinin yani ebeveynlerin kendi duygularının ve çocuklarının duygularının farkında olma, bu duyguları düzenleyebilme ve empati gösterebilme becerilerinin, ebeveyn-çocuk ilişkisini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Facci ve ark., 2024). Alan yazında, duygusal yönden yetkin ebeveynlerin çocuklarına karşı daha sıcak, destekleyici ve anlayışlı bir tutum sergiledikleri, demokratik çocuk yetiştirme biçimine daha yakın davranışlar sergiledikleri bildirilmiştir (Wu, 2024). Örneğin, anne-babaların duygusal zekâsının yüksek olması durumunda onların “sevgi ve rehberlik sağlayan” demokratik tarzda ebeveynlik eğiliminde olduğu ve çocuklarıyla daha güçlü bağlar kurdukları sonucuna varılmıştır (Şițoiu ve Pânișoară, 2023). Ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin olumlu ebeveynlik biçimleriyle ilişkili bulunması, önceki çalışmalarda ebeveynin duygusal zekâsının güvenli bağlanma ve sevgi dolu demokratik tutumla bağlantılı olduğunu gösteren sonuçlarla da örtüşmektedir (Wu, 2024). Güçlü ebeveyn-çocuk bağının çocuklarda daha az ekran bağımlılığı ile ilişkilendiği bulgusu, alan yazında sık rastlanan bir sonuçtur (Zhang ve ark., 2023; Zhu ve ark., 2022). Anaokulu çağındaki çocuklarda ebeveynin çocukla kurduğu sağlıklı ilişkinin, çocukların ekran bağımlılık düzeyleriyle negatif ilişkili olduğu bildirilmiştir (Li ve ark., 2022). Benzer biçimde, ebeveynin çocukla kurduğu olumlu ilişkinin ekran kullanımını azaltıcı bir işleve sahip olduğu gösterilmiştir (Kaya ve Deniz, 2024). Bu bağlamda, araştırma modelinde ebeveyn-çocuk ilişkisi ile ekran bağımlılığı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunması, önceki alan yazın ile örtüşmektedir. Bu bulgular, daha önceki çalışmalarda da vurgulandığı gibi, sıcak ve yakın ebeveyn-çocuk bağının çocukların aşırı ekran kullanımını önleyici bir faktör olduğunu göstermektedir.

Özetle, sıralı aracılık analizinde elde edilen bulgu, yalnızca olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkide sıralı aracılık etkisinin olduğunu göstermiştir. Buna karşın, olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinin olduğu modelde sıralı aracılık etkisi anlamlı değildir. Genel olarak bu bulgu, olumlu ilişkilerin çocukların ekran kullanımını düzenlemede ve davranış problemlerini azaltmada koruyucu bir rol oynayabileceğini ve ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliğinin olumsuz ilişki üzerinden değil ekran bağımlılığı üzerinden davranış problemleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliğinin, çocukla kurduğu olumlu ilişkiyi arttırdığı ve bu ilişkinin niteliğinin çocukların ekran kullanım alışkanlıklarını şekillendirdiği yönündeki beklentiyle örtüşmektedir. Bu dolaylı etkinin ilk basamağı olan ebeveyn sosyal-duygusal yetkinliği ile olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkinin anlamsız olmasının olası sebepleri yukarıda tartışılmıştır. Öte yandan, modeldeki ekran bağımlılığı aracılığı açıkça desteklenmiştir. Aşırı korumacı ebeveynlerin çocuklarının ekran kullanımına daha fazla yöneldikleri (Çaylan ve ark., 2021) ve bu durumun davranışsal sorunlarla sonuçlandığı görülmektedir. Bu da dijital medyanın bir tür "duygusal kaçış" işlevi gördüğünü, ilişkisel ihtiyaçlar doyurulmadığında çocukların ekran kullanımını bir başa çıkma aracı olarak kullanabileceğini göstermektedir (Lauricella ve ark., 2015; Padilla-Walker ve Coyne,

2014). Artan ekran bağımlılığıyla birlikte davranış problemleri geliştirme riskinin de artabileceği söylenebilir (Li ve ark., 2024).

Sonuç olarak, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuklarda davranış problemleri arasındaki ilişkide olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık etkisi anlamlıyken, olumsuz ilişkinin olduğu sıralı aracılık etkisi anlamlı olmadığından çalışmanın dördüncü ve son hipotezi kısmen desteklenmiştir.

5. SONUÇ, ÖNERİ VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, ebeveynin sosyal-duygusal yetkinliği ile çocuklarda görülen davranış problemleri arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığının sıralı aracılık rolünü incelemiştir. Araştırmanın ilk modelinde, olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ekran bağımlılığı sıralı olarak aracı rol üstlenmiş ve bu yol üzerinden ebeveynin yetkinliği ile çocuk davranış problemleri arasında anlamlı bir dolaylı ilişki saptanmıştır. Bu bulgu, ebeveynin sosyal-duygusal açıdan yetkin olmasının, çocukla daha olumlu bir ilişki kurmasına katkı sağladığını ve bu olumlu ilişkinin ekran bağımlılığını azaltarak davranış problemlerini dolaylı yoldan azalttığını göstermektedir. İkinci modelde ise sıralı aracılık etkisi anlamlı olmayıp sadece ekran bağımlılığının ebeveynin yetkinliği ile çocuk davranış problemleri arasında aracılık ettiği bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, ebeveynin duygusal olarak yetkinliği, çocuğuyla kurduğu ilişki ve çocukların ekran kullanımı üzerinden çocukların davranışsal sorunlarını etkileyebilmektedir. Ebeveynlerin sosyal ve duygusal yetkinliklerinin çocukların gelişimi üzerindeki etkisi dikkate alındığında, ebeveynlerin öncelikle kendi duygusal süreçlerine yönelik farkındalıklarını arttırmaları, öz şefkat geliştirmeleri ve sosyal-duygusal anlamda kendilerini desteklemeleri büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlere yönelik müdahale ve destek programlarının yalnızca çocuk odaklı değil, ebeveynin kendilik farkındalığını ve duygusal düzenleme becerilerini güçlendirmeyi de hedeflemesi gerekmektedir. Hem kamu kurumları hem de özel sektör eliyle yürütülecek psiko-eğitimler, atölye çalışmaları ya da danışmanlık hizmetleri aracılığıyla ebeveynlerin kendi içsel süreçlerini tanımaları ve sağlıklı başa çıkma stratejileri geliştirmeleri teşvik edilebilir. Bununla birlikte ekolojik sistemler kuramı açısından değerlendirildiğinde, ebeveynin kendisini geliştirmesi yalnızca bireysel bir sorumluluk değil; aksine, sosyal destek sistemleri, iş yaşamı, toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel normlar gibi ebeveyni çevreleyen yapılar da bu gelişim sürecini şekillendirmektedir. Dolayısıyla, ebeveynleri destekleyici politikaların geliştirilmesi, sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması ve ebeveynlik sürecini zorlaştıran sistemsel engellerin azaltılması da ebeveynlerin sağlıklı işleyişi açısından kritik rol oynamaktadır.

Bu araştırmanın da diğer pek çok çalışma gibi bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, verilerin çevrimiçi ortamda toplanması ve yalnızca katılımcıların öz bildirimlerine dayanması, elde edilen yanıtların katılımcıların o anki ruhsal durumu veya çevresel koşulları gibi değişkenlerden etkilenebileceği anlamına gelebilir. Bu durum, araştırmanın önemli bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Gelecek çalışmalarda yüz yüze veri toplanması gibi yöntemlerin kullanılması, bu sınırlılığın giderilmesine katkı sağlayabilir. Çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin yalnızca ebeveynler tarafından doldurulmuş olması da başka bir kısıt olarak değerlendirilebilir. İlerleyen araştırmalarda çocukların ekran kullanımı, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve davranış problemleri konusundaki kendi değerlendirmelerinin de sürece dâhil edilmesi, elde edilecek verilerin çok yönlülüğünü artırabilir. Buna ek olarak, çocukların ekran kullanımına ilişkin daha nesnel verilerin elde edilebilmesi amacıyla akıllı telefon, tablet veya bilgisayar gibi cihazlardan doğrudan ekran süresi verisi toplanması ilerideki çalışmalar için önemli bir etkiye sahip olabilir. Ayrıca bu araştırmada ebeveynlerin yaş bilgisinin alınmamış olması da araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Sonuç olarak, ebeveynlerin sosyal-duygusal yetkinliklerinin artırılmasına yönelik psiko-eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması önemli olabilir. Özellikle

ebeveynlerin duygu farkındalığı, empati becerisi ve sağlıklı iletişim stratejileri gibi sosyal-duygusal bileşenleri güçlendikçe, çocuklarla kurdukları ilişkinin niteliği olumlu yönde etkilenebilmekte, bu durum da çocukların dijital medya kullanımını ve davranışsal sorunlarını dolaylı yoldan azaltabilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına yalnızca sınırlama getiren bir tutumla değil, aynı zamanda rehberlik eden ve model olan bir yaklaşımla eşlik etmeleri önemli olabilir. Çocuklarla birlikte ekran kullanımına yönelik kuralların belirlenmesi, ekran süresinin içeriği kadar niteliğine de dikkat edilmesi ve dijital içeriklerin birlikte değerlendirilmesi bilinçli medya kullanımının gelişmesini destekleyebilir. Ayrıca, çocuklarla birlikte geçirilen ekran dışı zamanların artırılması ve alternatif etkileşim alanlarının oluşturulması, hem ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirebilir hem de ekran bağımlılığı riskini azaltabilir. Bilinçli ve ortaklaşa yürütülen ekran kullanımı çocukların dijital dünyada daha sağlıklı bir denge kurmalarına katkı sağlayabilir. Bu nedenle, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında ebeveynlere yönelik medya okuryazarlığı, pozitif ebeveynlik becerileri ve tutarlı sınır koyma stratejileri konularında yapılandırılmış destek sunulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar Baykara, Y.ve Acar, H. (2002). Sistem kuramı-- ekolojik sistem kuramı ve sosyal hizmet: Temel kavramlar ve farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 13(1), 29-35.
- Acar, İ. H. (2021). Öğretmen çocuk ilişkisi bağlamında çocukların davranışları. In D. Bayındır, F. Ö. Ünsalve İ. H. Acar (Eds.), *Erken çocukluk döneminde çocuğun davranışlarını anlama ve yönlendirme* (1. baskı). Hedef Cs Yayıncılık.
- Adiele, I.ve Olatokun, W. (2014). Prevalence and determinants of internet addiction among adolescents. *Computers in Human Behavior*, 31, 100-110. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.028>
- Agırkan, M. (2023). The mediating effect of social emotional learning between relationship on basic psychological needs and technology addiction. *Journal of Education in Science Environment and Health*, 9(4), 268-280.
- Akay, E.ve Kayılı, G. (2023). Dijital ebeveynlik tutumları ile ergenlerde internet bağımlılığı ve duyguları yönetme becerileri arasındaki ilişki. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 6(11), 48-66.
- Allen, J. J.ve Anderson, C. A. (2018). Satisfaction and frustration of basic psychological needs in the real world and in video games predict internet gaming disorder scores and well-being. *Computers in Human Behavior*, 84, 220-229. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.02.034>
- Arabacı, N.ve Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53.
- Arslan, T. (2016). Yüksek öğretime geçiş sınavına hazırlanan öğrencilerin kaygı düzeyleri ile empati becerileri arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Austin, V.ve Scierra, D. (2015). *Çocuk ve ergenlerde duygusal ve davranışsal bozukluklar* (M. Özekes, Çev.). Nobel Yayın Dağıtım.
- Ay, İ.ve Temel, G. (2021). Sosyal-duygusal yetkinlik ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve güvenilirlik-geçerlilik çalışması. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 142-160. <https://doi.org/10.21733/ibad.839544>
- Aytaç, B., Çen, S.ve Yüceol, G. P. (2018). Araştırma yazıları ebeveyn-çocuk ilişkisi ölçeğinin Türkçe uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Dergisi*, 25(3), 209-221.

- Bartan, M.ve Tezel-Şahin, F. (2012). Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterinin 60–72 aylık çocukların anne ve babalarına uyarlanması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 185-200.
- Bayer, J. K., Ukoumunne, O. C., Mathers, M., Wake, M., Abdi, N.ve Hiscock, H. (2012). Development of children's internalising and externalising problems from infancy to five years of age. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 46(7), 659-668. <https://doi.org/10.1177/0004867412450076>
- Berg-Nielsen, T. S., Vikan, A.ve Dahl, A. A. (2002). Parenting related to child and parental psychopathology: A descriptive review of the literature. *Clinical child psychology and psychiatry*, 7(4), 529-552.
- Bierman, K. L. (2004). *Peer rejection: Developmental processes and intervention strategies*. Guilford Press.
- Bilgin Köse, N. H. (2024). Davranış gelişiminde ailenin rolü. In *Erken çocuklukta davranışı anlama ve yönlendirme* (pp. 51-65). Nobel Yayın Dağıtım.
- Bolghan-Abadi, M., Kimiaee, S. A., ve Amir, F. (2011). The relationship between parents' child rearing styles and their children's quality of life and mental health. *Psychology*, 2(3), 229.
- Bornstein, M. H.ve Bradley, R. H. (2014). *Socioeconomic status, parenting, and child development*. Routledge.
- Brassart, E.ve Schelstraete, M. A. (2015). Enhancing the communication abilities of preschoolers at risk for behavior problems: Effectiveness of a parent-implemented language intervention. *Infants and Young Children*, 28(4), 337-354.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Buluş, M.ve Samur, A. Ö. (2017). Beş-altı yaş çocuklarının sosyal-duygusal uyumunu yordamada ebeveyn benlik saygısı, temel ihtiyaçları ve öz yeterliğin rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(41), 105-119.
- Büyükaslan, A.ve Kırık, A. M. (Eds.). (2015). *Sosyalleşen olgular: Sosyal medya araştırmaları-2*. Çizgi Kitabevi.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming* (Multivariate applications series). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315757421>
- Camerini, A.-L., Albanese, E., Marciano, L.ve Ciao Corona Study Group. (2022). The impact of screen time and green time on mental health in children and adolescents during the COVID-19 pandemic. *Computers in Human Behavior Reports*, 7, 100204. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2022.100204>

- Campbell, S. B., Shaw, D. S.ve Gilliom, M. (2000). Early externalizing behavior problems: Toddlers and preschoolers at risk for later maladjustment. *Development and Psychopathology*, 12(3), 467–488. <https://doi.org/10.1017/S0954579400003114>
- Candan, F., Sağlam, A.ve Şirin, İ. (2023). Türkiye’de ekran bağımlılığı konusu ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(11), 2240–2257.
- Carmeli, A.ve Josman, Z. E. (2006). The relationship among emotional intelligence, task performance, and organisational citizenship behaviors. *Human Performance*, 19(4), 403–419. https://doi.org/10.1207/s15327043hup1904_5
- Carney, D. R.ve Harrigan, J. A. (2003). It takes one to know one: Interpersonal sensitivity is related to accurate assessments of others. *Interpersonal Sensitivity*, 3, 194–200.
- Castro, V. L., Cooke, A. N., Halberstadt, A. G.ve Garrett-Peters, P. (2018). Bidirectional linkages between emotion recognition and problem behaviors in elementary school children. *Journal of Nonverbal Behavior*, 42(2), 155–178. <https://doi.org/10.1007/s10919-017-0266-3>
- Cesur, E.ve Yurdakul, Y. (2024). Davranış sorunlarını yordamada ebeveyn çocuk ilişkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(2), 1515–1544.
- Cheng, Y.-C., Yang, T.-A.ve Lee, J.-C. (2021). The relationship between smartphone addiction, parent–child relationship, loneliness and self-efficacy among senior high school students in Taiwan. *Sustainability*, 13(16), 9475. <https://doi.org/10.3390/su13169475>
- Cho, S. M., Sung, M. J., Shin, K. M., Lim, K. Y.ve Shin, Y. M. (2013). Does psychopathology in childhood predict internet addiction in male adolescents? *Child Psychiatry & Human Development*, 44, 549–555. <https://doi.org/10.1007/s10578-012-0348-4>
- Ciarrochi, J., Chan, A. Y. C.ve Bajgar, J. (2001). Measuring emotional intelligence in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 31, 1105–1119. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00207-5](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00207-5)
- Clayton, C. L. (2014). ‘With my parents I can tell them anything’: Intimacy levels within British Chinese families. *International Journal of Adolescence and Youth*, 19(1), 22–36. <https://doi.org/10.1080/02673843.2014.884007>
- Coley, R. L., Kull, M. A.ve Carrano, J. (2014). Parental endorsement of spanking and children’s internalizing and externalizing problems in African American and Hispanic families. *Journal of Family Psychology*, 28(1), 22–31. <https://doi.org/10.1037/a0035272>
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Eğitim Yayınevi.

- Çakır, Ö., Ayas, T.ve Horzum, M. B. (2011). An investigation of university students' internet and game addiction with respect to several variables. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 44(2), 95–118. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001226
- Çakmak, Z. (2022). *Duygu sosyalleştirme davranışları ve gelişimsel çocuk sonuçları: Kuşaklararası bir inceleme* (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çaylan, N., Yalçın, S. S., Nergiz, M. E., Yıldız, D., Oflu, A., Tezol, Ö., ... & Foto-Özdemir, D. (2021). Associations between parenting styles and excessive screen usage in preschool children. *Turkish Archives of Pediatrics*, 56(3), 261–268. <https://doi.org/10.14744/TurkPediatriArs.2020.16733>
- Çubukçu, Z.ve Gültekin, M. (2000). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyi. In *IX. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri* (Cilt 1, ss. 277–289). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Davidov, M.ve Grusec, J. E. (2006). Untangling the links of parental responsiveness to distress and warmth to child outcomes. *Child Development*, 77(1), 44–58. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00855.x>
- Decety, J.ve Jackson, P. L. (2004). The functional architecture of human empathy. *Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews*, 3(2), 71–100. <https://doi.org/10.1177/1534582304267187>
- Deci, E. L.ve Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., Ryan, R. M.ve Williams, G. C. (1996). Need satisfaction and the self-regulation of learning. *Learning and Individual Differences*, 8(3), 165–183. [https://doi.org/10.1016/S1041-6080\(96\)90013-8](https://doi.org/10.1016/S1041-6080(96)90013-8)
- Demir, M. K. (2012). Sınıf öğretmen adaylarının empati becerilerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 107–121
- Demirtaş Zorbaz, S., Ulaş, Ö.ve Kızıldağ, S. (2015). Relation between video game addiction and interfamily relationships on primary school students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(2), 489–497.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., ve Wyatt, T. (2007). The socialization of emotional competence. *Handbook of socialization: Theory and research*, 614–637.
- Dere Çiftçi, H. (2016). Beş-altı yaş çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin sosyal becerileri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 171–191.

- Dereli, E.ve Dereli, B. M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 227–258.
- Doğan, A. (2010). Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde akran zorbalığının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 149–162.
- Duncombe, M. E., Havighurst, S. S., Holland, K. A.ve Frankling, E. J. (2012). The contribution of parenting practices and parent emotion factors in children at risk for disruptive behavior disorders. *Child Psychiatry & Human Development*, 43, 715–733. <https://doi.org/10.1007/s10578-012-0290-y>
- Dunlap, G., Johnson, L. F.ve Robbins, F. R. (1990). Preventing serious behavior problems through skill development and early intervention. In A. C. Repp & N. N. Singh (Eds.), *Perspectives on the use of nonaversive and aversive interventions for persons with developmental disabilities* (pp. 273–286). Sycamore, IL: Sycamore Publishing Company.
- Eirich, R., McArthur, B. A., Anhorn, C., McGuinness, C., Christakis, D. A.ve Madigan, S. (2022). Association of screen time with internalizing and externalizing behavior problems in children 12 years or younger: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Psychiatry*, 79(5), 393–405. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2021.5778>
- Erdiller, Z.B. (2012). Erken çocukluk eğitiminde kuram ve yaklaşımlar. İH. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi içinde* (s. 82-84). Ankara: Pegem Akademi.
- Essler, S., Christner, N.ve Paulus, M. (2021). Longitudinal relations between parental strain, parent–child relationship quality, and child well-being during the unfolding COVID-19 pandemic. *Child Psychiatry & Human Development*, 52(6), 995–1011. <https://doi.org/10.1007/s10578-021-01232-4>
- Facci, C., Baroncelli, A.ve Ciucci, E. (2024). The role of affects and emotional styles in the relationship between parents and preschool children. *Children*, 11(11), 1369. <https://doi.org/10.3390/children11111369>
- Gander, M. J.ve Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi* (A. Dönmez, H. N. Çelenve B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi. (Orijinal eser tarihi belirtilmeli; eğer 2001 ise şöyle yazılır: “(Orijinal eser 2001 yılında yayımlanmıştır.)”)
- Garner, P. W. (2006). Prediction of prosocial and emotional competence from maternal behavior in African American preschoolers. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 12(2), 179–188. <https://doi.org/10.1037/1099-9809.12.2.179>
- George, J. M. (2000). Emotions and leadership: The role of emotional intelligence. *Human Relations*, 53(8), 1027–1055. <https://doi.org/10.1177/0018726700538001>

- Gottman, J. M., Katz, L. F.ve Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: theoretical models and preliminary data. *Journal of family psychology*, 10(3), 243.
- Goleman, D. (2007). *Sosyal zekâ: İnsan ilişkilerinin yeni bilimi* (Çev. B. Deniztekin). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2017). *Sosyal zeka – İnsan ilişkilerinin yeni bilimi* (7. baskı, Çev. B. Deniztekin). Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (1995). *Duygusal zekâ: EQ neden IQ'dan daha önemlidir?* (Çev. B. Sancar). Varlık Yayınları.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: a research note. *Journal of child psychology and psychiatry*, 38(5), 581-586.
- Greenberg, M. T. (1999). Attachment and psychopathology in childhood. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 469–496). New York: Guilford Press.
- Griffiths, M. D., Kuss, D. J., Billieux, J.ve Pontes, H. M. (2016). The evolution of internet addiction: A global perspective. *Addictive Behaviors*, 53, 193–195. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2015.11.001>
- Guerrero, M. D., Barnes, J. D., Chaput, J. P.ve Tremblay, M. S. (2019). Screen time and problem behaviors in children: Exploring the mediating role of sleep duration. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 16, Article 105. <https://doi.org/10.1186/s12966-019-0851-4>
- Gurland, S. T.ve Grolnick, W. S. (2005). Perceived threat, controlling parenting, and children's achievement orientations. *Motivation and Emotion*, 29(2), 103–121. <https://doi.org/10.1007/s11031-005-7956-2>
- Gülay, H. (2010). *Okul öncesi çocuklarda akran ilişkileri* (1. baskı). Pegem Akademi.
- Gülay, H.ve Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Pegem Akademi.
- Hall, J. A.ve Bernieri, F. J. (Eds.). (2001). *Interpersonal sensitivity: Theory and measurement*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hefferon, K.ve Boniwell, I. (2011). *Pozitif psikoloji* (Çev. Y. Aslay). Ankara: Nobel Yayınları.
- Hoffman, M. L. (2001). Toward a comprehensive empathy-based theory of prosocial moral development. In A. C. Bohart & D. J. Stipek (Eds.), *Constructive and destructive behavior: Implications for family, school, and society* (pp. 61–86). American Psychological Association.

- Holland, M. L., Malmberg, J. ve Peacock, G. G. (2017). *Emotional and behavioral problems of young children: Effective interventions in the preschool and kindergarten years*. Guilford Publications.
- Jakobsen, I. S. (2012). Childhood anxiety/withdrawal, adolescent parent–child attachment and later risk of depression and anxiety disorder. *Journal of Child and Family Studies*, 21, 303–310. <https://doi.org/10.1007/s10826-011-9476-x>
- Jewell, J. D., Hupp, S. D. A. ve Pomerantz, A. M. (2009). Diagnostic classification systems. In J. L. Matson, F. Andrasik ve M. L. Matson (Eds.), *Assessing childhood psychopathology and developmental disabilities* (pp. 31–53). Springer Science & Business Media.
- Johnson, A. R., Sridhar, P. R. ve Joseph, M. (2022). Is screen addiction a problem among rural school-going adolescents? A cross-sectional study in South Karnataka. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 18(2), 137–143. <https://doi.org/10.1177/0973134222109648>
- Jusienė, R., Breidokienė, R., Baukienė, E. ve Rakickienė, L. (2025). Emotional reactivity and behavioral problems in preschoolers: The interplay of parental stress, media-related coping, and child screen time. *Children*, 12(2), 188. <https://doi.org/10.3390/children12020188>
- Kaiser, A. P. ve Hancock, T. B. (2003). Teaching parents new skills to support their young children's development. *Infants & Young Children*, 16, 9–21. <https://doi.org/10.1097/00001163-200301000-00003>
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: Geçerlilik güvenilirlik çalışması* (Tez No. 188733) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Kauffman, J. M. ve Landrum, T. J. (2015). *Duyusal ve davranışsal bozukluğu olan çocukların ve gençlerin özellikleri (Olgular ilaveli)* (S. Kaner, Çev. Ed.; 10. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, M. ve Deniz, M. (2024). Ebeveyn–çocuk ilişkisi ve dijital medya kullanımı: Yapısal eşitlik modeliyle bir analiz. *BMC Pediatrics*, 24(112). <https://doi.org/10.1186/s12887-024-05148-5>
- Kenny, D. A. (2004). PERSON: A general model of interpersonal perception. *Personality and Social Psychology Review*, 8(3), 265–280. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0803_3
- Khan, F. A., Alnaher, S., Zalmay, M. I. A. K. ve Zeshan, M. (2024). Addicted to pixels: Understanding screen addiction and strategies for prevention. *Journal of Sociology, Psychology and Religious Studies*, 6(1), 58–74. <https://doi.org/10.53819/81018102t7019>

- Kırlıoğlu, M., Kayaalp, A. ve Arslan, S. (2023). Güncel bir sorun olarak çocuklarda ekran bağımlılığı ve ebeveyn tutumları. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 118–131.
- Kidwell, S. L., Young, M. E., Hinkle, L. D., Ratliff, A. D., Marcum, M. E. ve Martin, C. N. (2010). Emotional competence and behavior problems: Differences across preschool assessment of attachment classifications. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(3), 391–406. <https://doi.org/10.1177/1359104509355014>
- Kinman, G. ve Grant, L. (2010). Exploring stress resilience in trainee social workers: The role of emotional and social competencies. *The British Journal of Social Work*, 41(2), 261–275. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq088>
- Kliwer, W., Borre, A., Wright, A. W., Jäggi, L., Drazdowski, T. ve Zaharakis, N. (2016). Parental emotional competence and parenting in low-income families with adolescents. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 33–42. <https://doi.org/10.1037/fam0000136>
- Küçükturan, G. ve Keleş, S. (2017). Sosyal-duygusal gelişim. In A. Köksal Akyol (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim I (0–36 ay)* (ss. 317–363). Anı Yayıncılık.
- Langøy, A., Smith, O. R., Wold, B., Samdal, O. ve Haug, E. M. (2019). Associations between family structure and young people’s physical activity and screen time behaviors. *BMC Public Health*, 19, Article 433. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6740-2>
- Lauricella, A. R., Wartella, E. ve Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11–17. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001>
- Lee, G. ve Kim, S. (2022). Relationship between mother’s emotional intelligence, negative parenting behaviour, preschooler’s attachment instability, and smart device overdependence. *BMC Public Health*, 22(1), Article 752. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13138-z>
- Lenaghan, J. A., Buda, R. ve Eisner, A. B. (2007). An examination of the role of emotional intelligence in work and family conflict. *Journal of Managerial Issues*, 19(1), 76–94.
- Li, H., Luo, M., Duan, B., Kawulia, A., Su, M. ve Di, H. (2024). Family socioeconomic status and young children digital addiction: A moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 15, 1435575. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1435575>
- Li, H., Luo, W. ve He, H. (2022). Association of parental screen addiction with young children’s screen addiction: A chain-mediating model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(19), 12788. <https://doi.org/10.3390/ijerph191912788>

- Li, W., Tan, F., Zhou, Z., Xue, Y., Gu, C. ve Xu, X. (2022). Parents' response to children's performance and children's self-esteem: Parent-child relationship and friendship quality as mediators. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10), 6012. <https://doi.org/10.3390/ijerph19106012>
- Liman, B. (2020). 60-72 aylık çocukların sosyal yetkinlik ve davranış durumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 8-19. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.717943>
- Liu, J., Chen, X. ve Lewis, G. (2011). Childhood internalizing behaviour: Analysis and implications. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 18(10), 884-894. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.2011.01743>.
- Long, X., ve Qin, W. (2025). The Relationship Between Parental Monitoring and Adolescent Smartphone Addiction: The Longitudinal Mediating Role of Parent-Child Attachment. *Humanities and Social Science Research*, 8(1), p117-p117.
- Lopes, P. N., Brackett, M. A., Nezlek, J. B., Schütz, A., Sellin, I. ve Salovey, P. (2004). Emotional intelligence and social interaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(8), 1018-1034. <https://doi.org/10.1177/0146167204264762>
- Mayer, J. D. ve Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 17(4), 433-442. [https://doi.org/10.1016/0160-2896\(93\)90010-3](https://doi.org/10.1016/0160-2896(93)90010-3)
- McBrien, A., Wild, M. ve Bachorowski, J. (2018). Social-emotional expertise (SEE) scale: Development and initial validation. *Assessment*. <https://doi.org/10.1177/1073191118794866>
- McFarlane, E., Dodge, R. A. B., Burrell, L., Crowne, S., Cheng, T. L. ve Duggan, A. K. (2010). The importance of early parenting in at-risk families and children's social-emotional adaptation to school. *Academic Pediatrics*, 10(5), 330-337.
- McGinnis, E. (2016). *Erken çocukluk döneminde sosyal beceri öğretim programı: Sosyal beceri öğretimi öncesi rehberi* (S. S. Yıldırım Doğru, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Meadows, S. O., Brown, J. S. ve Elder, G. H. (2006). Depressive symptoms, stress, and support: Gendered trajectories from adolescence to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(1), 89-99.
- Meng, K., Yuan, Y., Wang, Y., Liang, J., Wang, L., Shen, J. ve Wang, Y. (2020). Effects of parental empathy and emotion regulation on social competence and emotional/behavioral problems of school-age children. *Pediatric Investigation*, 4(2), 91-98.
- Mikolajczak, M. ve Luminet, O. (2008). Trait emotional intelligence and the cognitive appraisal of stressful events: An exploratory study. *Personality and Individual Differences*, 44, 1445-1453. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.12.012>

- Mikołajczak, M., Luminet, O.ve Menil, C. (2006). Predicting resistance to stress: Incremental validity of emotional intelligence over and above alexithymia and optimism. *Psicothema*, 18(Special Issue on Emotional Intelligence), 79–88.
- Mikolajczak, M., Nelis, D., Hansenne, M.ve Quoidbach, J. (2008). If you can regulate sadness, you can probably regulate shame: Associations between trait emotional intelligence, emotion regulation and coping efficiency across discrete emotions. *Personality and Individual Differences*, 44(7), 1356–1368. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.12.004>
- Montgomery, M. J., Anderson, E. R., Hetherington, E. M.ve Clingempeel, W. G. (1992). Patterns of courtship for remarriage: Implications for child adjustment and parent-child relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 54(3), 686–698. <https://doi.org/10.2307/353254>
- Mortazavizadeh, Z., Göllner, L.ve Forstmeier, S. (2022). Emotional competence, attachment, and parenting styles in children and parents. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 35(1), 6. <https://doi.org/10.1186/s41155-022-00208-0>
- Muppalla, S. K., Vuppalapati, S., Pulliahgaru, A. R., Sreenivasulu, H.ve Kumar Muppalla, S. (2023). Effects of excessive screen time on child development: An updated review and strategies for management. *Cureus*, 15(6). <https://doi.org/10.7759/cureus.xxxxx> (Lütfen DOI ekleyiniz, varsa)
- Muslu, M.ve Gökçay, G. F. (2019). Teknoloji bağımlısı çocuklarda obeziteye neden olan risk faktörleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(2), 72–79.
- Mustafaoğlu, R.ve Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi*, 19(3), 51–58.
- Nadkarni, A.ve Hofmann, S. G. (2012). Why do people use Facebook? *Personality and Individual Differences*, 52(3), 243–249. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.11.007>
- Nelis, D., Kotsou, I., Quoidbach, J., Hansenne, M., Weytens, F., Dupuis, P.ve Mikolajczak, M. (2011). Increasing emotional competence improves psychological and physical well-being, social relationships, and employability. *Emotion*, 11(2), 354–366.
- Ogundele, M. O. (2018). Behavioural and emotional disorders in childhood: A brief overview for paediatricians. *World Journal of Clinical Pediatrics*, 7(1), 9–26.
- Padilla-Walker, L. M., Coyne, S., Fraser, A. M., Fellows, K. J.ve Day, R. D. (2014). “Media time = family time”: Positive media use in families with adolescents. *Journal of Adolescence*, xx(x), xx-xx. (Lütfen yayın bilgilerinizi tamamlayınız)

- Paulus, M. P., Zhao, Y., Potenza, M. N., Aupperle, R. L., Bagot, K. S.ve Tapert, S. F. (2023). Screen media activity in youth: A critical review of mental health and neuroscience findings. *Journal of Mood & Anxiety Disorders*, 3, 100018.
- Platt, R., Williams, S. R.ve Ginsburg, G. S. (2016). Stressful life events and child anxiety: Examining parent and child mediators. *Child Psychiatry & Human Development*, 47(1), 23–34.
- Primack, B. A., Shensa, A., Sidani, J. E., Whaite, E. O., Lin, L. Y., Rosen, D., Colditz, J. B., Radovic, A.ve Miller, E. (2017). Social media use and perceived social isolation among young adults in the U.S. *American Journal of Preventive Medicine*, 53(1), 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2017.01.010>
- Prinz, R. J.ve Jones, T. L. (2003). Family-based interventions. In C. A. Essau (Ed.), *Conduct and oppositional defiant disorders: Epidemiology, risk factors, and treatment* (pp. 279–298). Erlbaum.
- Rasmussen, M. G. B., Pedersen, J., Olesen, L. G., Brage, S., Klakk, H., Kristensen, P. L., Brønd, J. C.ve Grøntved, A. (2020). Short-term efficacy of reducing screen media use on physical activity, sleep, and physiological stress in families with children aged 4–14: Study protocol for the SCREENS randomized controlled trial. *BMC Public Health*, 20, 380. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08539-x>
- Riggio, R. E.ve Reichard, R. J. (2008). The emotional and social intelligences of effective leadership: An emotional and social skill approach. *Journal of Managerial Psychology*, 23(2), 169–185. <https://doi.org/10.1108/02683940810850808>
- Ryan, R. M.ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Salovey, P., Stroud, L. R., Woolery, A.ve Epel, E. S. (2002). Perceived emotional intelligence, stress reactivity, and health. *Psychology and Health*, 17, 611–627. <https://doi.org/10.1080/08870440290025730>
- Sanders, W., Parent, J., Forehand, R., Sullivan, A. D.ve Jones, D. J. (2016). Parental perceptions of technology and technology-focused parenting: Associations with youth screen time. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 44, 28–38. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.02.005>
- Saygı, D.ve Uyanık Balat, G. (2013). Anasınınına devam eden çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkilerinin incelenmesi. *International Journal of Human Science*, 10(1), 844–862.
- Schechter, D. S., Suardi, F., Manini, A., Cordero, M. I., Rossignol, A. S., Merminod, G., ... & Serpa, S. R. (2015). How do maternal PTSD and alexithymia interact to impact maternal behavior? *Child Psychiatry & Human Development*, 46, 406–417. <https://doi.org/10.1007/s10578-014-0488-2>

- Schroeder, C. S.ve Gordon, B. N. (2002). *Assessment and treatment of childhood problems: A clinician's guide*. Guilford Press.
- Schutte, N. S.ve Malouff, J. M. (2018). Basic psychological need satisfaction, affect and mental health. *Current Psychology*, 40(3), 1228–1233. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0055-9>
- September, S. J., Rich, E. G.ve Roman, N. V. (2015). The role of parenting styles and socio-economic status in parents' knowledge of child development. *Early Child Development and Care*, 186(7), 1060–1078. <https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1076399>
- Simcharoen, S., Pinyopornpanish, M., Haoprom, P., Kuntawong, P., Wongpakaran, N.ve Wongpakaran, T. (2018). Prevalence, associated factors and impact of loneliness and interpersonal problems on internet addiction: A study in Chiang Mai medical students. *Asian Journal of Psychiatry*, 31, 2–7. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2017.12.017>
- Șițoiu, A.ve Pânișoară, G. (2023). The emotional intelligence of today's parents – Influences on parenting style and parental competence. *Frontiers in Public Health*, 11, 1120994. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1120994>
- Stiglic, N.ve Viner, R. M. (2019). Effects of screentime on the health and well-being of children and adolescents: A systematic review of reviews. *BMJ Open*, 9, e023191. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-023191>
- Swit, C. S., Coyne, S. M., Shawcroft, J., Gath, M., Barr, R., Holmgren, H. G.ve Stockdale, L. (2023). Problematic media use in early childhood: The role of parent-child relationships and parental wellbeing in families in New Zealand and the United States. *Journal of Children and Media*, 17(4), 443–466. <https://doi.org/10.1080/17482798.2022.2144928>
- Tabachnick, B. G.ve Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson Education.
- Taghizade, S., Mahmoodi, Z., Zandifar, A., Qorbani, M., Mohamadi, F.ve Mehrafzoun, N. (2022). The relationship model among parent–child relationship, coping responses and behavioral problems in children with attention deficit hyperactivity disorder. *BMC Psychiatry*, 22(1), 596. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-04225-x>
- Tajalli, F.ve Zarnaghash, M. (2017). Effect of family communication patterns on Internet addiction. *Practice in Clinical Psychology*, 5(3), 159–166. <https://doi.org/10.18869/acadpub.jpcp.5.3.159>
- Tamana, S. K., Ezeugwu, V., Chikuma, J., Lefebvre, D. L., Azad, M. B., Moraes, T. J., ... ve Mandhane, P. J. (2019). Screen-time is associated with inattention problems

- in preschoolers: Results from the CHILD birth cohort study. *PloS one*, 14(4), e0213995.
- Taner Derman, M.ve Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115–144.
- Taylor, A. B. (2024, June 13). Screen addiction. *Addiction Center*. <https://www.addictioncenter.com/drugs/screen-addiction/>
- Tekeci, Y., Torpil, B.ve Altuntař, O. (2024). The impact of screen exposure on screen addiction and sensory processing in typically developing children aged 6–10 years. *Children*, 11(4), 464. <https://doi.org/10.3390/children11040464>
- Thorndike, E. L. (1920). Intelligence and its uses. *Harper's Magazine*, 140, 227–235.
- Trinidad, P. (2020). Associations between psychosocial and cognitive factors and screen time in American youth (Master's thesis). California State University, Long Beach, CA, USA.
- Troutman, B. (2015). *Integrating behaviorism and attachment theory in parent coaching*. Springer International.
- Tsitsika, A. K., Tzavela, E. C., Janikian, M., Ólafsson, K., Iordache, A., Schoenmakers, T. M., ... & Richardson, C. (2014). Online social networking in adolescence: Patterns of use in six European countries and links with psychosocial functioning. *Journal of Adolescent Health*, 55(1), 141–147. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.11.010>
- Türk Dil Kurumu Resmi Web Sitesi. (2025, March 8). <https://sozluk.gov.tr/>
- Tüysüz, H., Aslan, F., Terziođlu, A., şahin, E., Ergul, E. B., Çıkırcı, A.ve Taçyıldız, Ç. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde çocukların gösterdikleri tepkilerin ve bilgisayar oyun bağımlılıklarının, ebeveyn çocuk ilişkisi açısından incelenmesi. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 4(8), 72–96.
- Twenge, J. M.ve Campbell, W. K. (2018). Associations between screen time and lower psychological well-being among children and adolescents: Evidence from a population-based study. *Preventive Medicine Reports*, 12, 271–283. <https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2018.10.003>
- Uslu, M. (2021). Türkiye'de sosyal medya bağımlılığı ve kullanımı araştırması. *Turkish Academic Research Review*, 6(2), 370–396.
- Uzman, E. (2014). Basic psychological needs and psychological health in teacher candidates. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 3629–3635. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.802>

- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Sheldon, K. M.ve Deci, E. L. (2004). Motivating learning, performance, and persistence: The synergistic effects of intrinsic goal contents and autonomy-supportive contexts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(2), 246–260. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.2.246>
- Wang, S., Hu, B. Y., LoCasale-Crouch, J.ve Li, J. (2021). Supportive parenting and social and behavioral development: Does classroom emotional support moderate?. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 77, 101331.
- Wilson, K. R., Havighurst, S. S., Kehoe, C.ve Harley, A. E. (2016). Dads tuning in to kids: Preliminary evaluation of a fathers' parenting program. *Family Relations*, 65(4), 535–549. <https://doi.org/10.1111/fare.12195>
- Wu, W. (2024). The effects of parent-child attachment style and parenting style on children's emotional competence. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 26, 627–633.
- Yalçın, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(28), 179–194.
- Yıldırım, M. (2023). Çocukta davranış problemlerine yönelik modüler aile eğitim programının geliştirilmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi].
- Young, K. S., ve De Abreu, C. N. (Eds.). (2017). *Internet addiction in children and adolescents: Risk factors, assessment, and treatment*. Springer publishing company.
- Yu-Ting, Y., Li-Xiang, C., Miao, Y., Yong-Wei, Y.ve Ting, L. (2025). Excessive screen time and problem behaviours among school-age children in Fujian, China: A cross-sectional study. *BMC Public Health*, 25(1), 666. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-19600-2>
- Yüksel, G. (2004). *Sosyal beceri envanteri el kitabı* (1. Baskı). Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Zarnaghash, M., Zarnaghash, M.ve Shahni, R. (2013). The influence of family therapy on marital conflicts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 84, 1838–1844. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.07.044>
- Zhang, C., Jiang, Y., Zhu, C., Li, M., Quan, X.ve Chen, F. (2023). Parent-child relationship and problematic smartphone use among Chinese adolescents: A moderated mediation model. *Current Psychology*, 42(19), 16518–16532. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-04164-x>
- Zhang, L., Li, J.ve Wu, X. (2024). The relationship between screen time and behavior problems among children: The mediating role of sleep quality. *BMC Public Health*, 24, 20102. <https://doi.org/10.1186/s12889-024-20102-4>

- Zhang, M. W., Tran, B. X., Hinh, N. D., Nguyen, H. L. T., Tho, T. D., Latkin, C. ve Ho, R. C. (2017). Internet addiction and sleep quality among Vietnamese youths. *Asian Journal of Psychiatry*, 28, 15–20. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2017.03.025>
- Zhou, Y., Zhang, H., Wang, X. ve Li, M. (2023). The impact of parenting style and parent–child attachment on children’s emotional competence: A systematic review. *Journal of Family Psychology*, 37(2), 115–130. <https://doi.org/10.1037/fam0001059>
- Zhu, Y., Deng, L. ve Wan, K. (2022). The association between parent-child relationship and problematic internet use among English- and Chinese-language studies: A meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 13, 885819. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.885819>

EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı,

Bu çalışma, Antalya Bilim Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Zeynep Betül Kaya tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Merve Gölcük danışmanlığında yürütülmektedir.

Araştırma Antalya Bilim Üniversitesi Etik Kurulu izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın amacı, ebeveynlerin sosyal-duygusal yetkinliği, ebeveyn çocuk ilişkisi, ekran bağımlılığı ve çocuklarda davranış problemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Yaklaşık olarak 15 dakika sürmesi beklenmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Katılımcılardan elde edilecek bilgiler sadece araştırmacılar tarafından toplu halde değerlendirilecek ve sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Sizden herhangi bir kimlik belirleyici bilgi istenmemektedir. Cevaplarınızın tümü gizli tutulacaktır. Soruları mümkün olduğunca eksiksiz ve yansız olarak yanıtlamanız beklenmektedir.

Soruları cevaplarken herhangi bir rahatsızlık hissederseniz hiçbir yaptırım olmadan çalışmayı yarıda bırakabilirsiniz.

Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak iletişime geçebilirsiniz. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

EK 2. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıda istenen bilgileri eksiksiz doldurunuz.

1. Cocuğunuzun;

A. Cinsiyet:

( ) Kadın ( ) Erkek

B. Doğum Tarihi:

2. Sizin eğitim düzeyiniz (En son bitirdiğiniz dereceyi seçiniz):

Okuma- yazma bilmiyorum ( )

Okuma yazma biliyorum ( )

İlkokul ( )

Ortaokul ( )

Lise ( )

Üniversite ( )

Lisansüstü ( )

3. Ailenizin gelir düzeyini düşündüğünüzde kendinizi ekonomik olarak hangi koşulda değerlendirirsiniz?

Alt ( )

Orta Alt ( )

Orta ( )

Orta Üst ( )

Üst ( )

4. Kaç tane çocuğunuz var? .....

5. Evinizde kaç kişi yaşıyor? .....

6. Evinizde eşiniz ve çocuklarınız haricinde yaşayan var mı?

Hayır yok.

Evet

var.

(Varsa

kimler?

.....)

7. Çocuğun;

Annesiyim ( )

Babasıyım ( )

EK 3. GÜÇLER VE GÜÇLÜKLER ANKETİ

Her cümle için, Doğru Değil, Kısmen Doğru, Tamamen Doğru kutularından birini işaretleyiniz. Kesinlikle emin olamasanız ya da size anlamsız görünse de elinizden geldiğince tüm cümleleri yanıtlamanız bize yardımcı olacaktır. Lütfen yanıtlarınızı çocuğunuzun son 6 ay içindeki davranışlarını göz önüne alarak veriniz.

	Doğru Değil	Doğru	Kısmen Doğru	Doğru	Kesinlikle
1.Diğer insanların duygularını önemser.					
2.Huzursuz ve aşırı hareketlidir, uzun süre kıpırdamadan duramaz.					
3.Sıkça baş ağrısı, karın ağrısı ve bulantı şikâyetleri olur					
4.Diğer çocuklarla kolayca paylaşır. (yiyeceğini, oyuncasını, kalemını v.s.)					
5.Sıkça öfke nöbetleri olur ya da aşırı sinirlidir.					
6.Daha çok tek başınadır, yalnız oynama eğilimindedir.					
7.Genellikle söz dinler, büyüklerin isteklerini yapar.					
8.Birçok kaygısı vardır. Sıkça endişeli görünür.					
9.Eğer birisi incinmiş, morali bozulmuş ya da kendini kötü hissediyor ise ona yardımcı olur.					
10.Sürekli elleri ayakları kıpır kıpırdır ya da oturduğu yerde kıpırdanıp durur.					
11.En az bir yakın arkadaşı vardır.					
12.Sıkça diğer çocuklarla kavga eder ya da onlarla alay eder.					
13.Sıkça mutsuz, kederli ya da ağlamaklıdır.					
14.Genellikle diğer çocuklar tarafından sevilir.					

15.Dikkati kolayca dağılır. Dikkatini toplamakta güçlük çeker.			
16.Yeni ortamlarda gergin ya da huysuzdur. Kendine güvenini kolayca kaybeder.			
17.Kendinden küçüklere iyi davranır.			
18.Sıkça yalan söyler ya da hile yapar.			
19.Diğer çocuklar ona takarlar ya da onunla alay ederler.			
20.Sıkça başkalarına (anne baba, öğretmen, diğer çocuklar) yardım etmeye istekli olur.			
21.Bir şeyi yapmadan önce düşünür.			
22.Ev, okul ya da başka yerlerden çalar.			
23.Büyüklerle çocuklardan daha iyi geçinir.			
24.Pek çok korkusu var. Kolayca ürker.			
25.Başladığı işi bitirir, dikkat süresi iyidir.			

EK 4. SOSYAL-DUYGUSAL YETKİNLİK ÖLÇEĞİ

Sosyal-Duygusal Yetkinlik Ölçeği						
Lütfen aşağıdaki maddelerden sizi en iyi tanımlayan şıkları işaretleyiniz.		<i>Hiçbir zaman</i>	<i>Nadiren</i>	<i>Bazen</i>	<i>Genellikle</i>	<i>Her zaman</i>
1	İnsanlarla iletişim kurarken göz teması kurarım.	1	2	3	4	5
2	Her seviyede insanla kolaylıkla iletişim kurabilirim. (çocuklarla, yaşlılarla, hocalarımla vs.)	1	2	3	4	5
3	İnsanlara nasıl tepkilerde bulunmam gerektiğini belirlemek için onların beden dilinden yararlanırım.	1	2	3	4	5
4	Sosyal etkileşimlerde, yüz ifadelerimi doğru zamanda kullanırım.	1	2	3	4	5
5	Hassas durumlarda insanları incitmeden onlarla yüzleşebilirim.	1	2	3	4	5
6	Rahatsız olduğum durumları insanları gücendirmeden ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
7	Sosyal etkileşimlerimde kurduğum fiziksel temasların miktarını ve türünü doğru ayarlarım.	1	2	3	4	5
8	Sohbet ederken yaptığım el hareketleri dikkat dağıtmaz; ifade etmek istediğim şeyin anlaşılmasına yardımcı olur.	1	2	3	4	5
9	Sosyal becerilerimi içinde bulunduğum durumun gerektirdiği gibi kullanırım.	1	2	3	4	5
10	Konuşurken hareketli ve canlıyım.	1	2	3	4	5
11	İnsanların yüz ifadelerini anlamakta iyiyim.	1	2	3	4	5
12	Parti gibi sosyal etkinliklerde, insanlar çoğu zaman benimle tanışırlar.	1	2	3	4	5
13	Tanıdığım biri üzgün olduğu zaman, söylenmesi ve yapılması gereken doğru şeyin ne olduğunu bilirim.	1	2	3	4	5

14	İnsanları etkilemek için sesimin özelliklerinden yararlanırım.	1	2	3	4	5
15	Rahatsız edici sosyal etkileşimleri, daha huzurlu hale getirebilirim.	1	2	3	4	5
16	Hangi zamanda nasıl gülümsemem gerektiğini bilirim.	1	2	3	4	5
17	İnsanlar bir topluluk içinde beni gözlemleme imkanına sahip olsaydı, o topluluk içindeki sosyal becerileri en yüksek kişi olduğumu söylerdi.	1	2	3	4	5
18	Duygusal tepkilerimi başkalarının duygularına nasıl uyarlamam gerektiğini bilirim.	1	2	3	4	5
19	İnsanlarla konuşurken, beden duruşum rahat ve iletişime açıktır.	1	2	3	4	5
20	Başkaları, yüzümle (mimiklerimle) kendimi ifade edebildiğimi söyler.	1	2	3	4	5
21	Duygusal ifadelerim etkileyici ve ikna edicidir.	1	2	3	4	5
22	Duygularımı ifade ederken ses tonumdan yararlanırım.	1	2	3	4	5
23	İnsanlar onları dinlediğimi anlasın diye sohbet esnasında başımı (olumlu anlamda) yeterince sallarım.	1	2	3	4	5
24	Gergin bir sohbeti nasıl sakinleştireceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
25	İnsanların kendilerini iyi hissetmesini sağlamak için gülerim.	1	2	3	4	5

EK 5. EBEVEYN ÇOCUK İLİŞKİSİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda çocuğunuzla olan ilişkinize dair sorular bulunmaktadır. Lütfen, sizi ve çocuğunuzu en iyi tanımlayan sayıyı 1'den (hiç), 5'e (aşırı) kadar olan ölçek üzerinde gösteriniz.

	1-Hiç	2-Çok az	3-Biraz	4-Çok	5-Aşırı
1. Çocuğunuzla yalnız zaman geçirmekten ne kadar keyif alıyorsunuz?	1	2	3	4	5
2. Sizce çocuğunuz sizinle yalnız zaman geçirmekten ne kadar zevk alıyordu?	1	2	3	4	5
3. Çocuğunuzla baş başa geçirdiğiniz süreden ne kadar memnunsunuz?	1	2	3	4	5
4. Sizce çocuğunuz sizinle baş başa geçirdiği süreden ne kadar memnundur?	1	2	3	4	5
5. Çocuğunuza sevginizi kolaylıkla gösterebilir misiniz?	1	2	3	4	5
6. Çocuğunuz size sevginizi kolaylıkla gösterebilir mi?	1	2	3	4	5
7. Çocuğunuzun sizin hakkınızda ne düşündüğüne ne kadar önem verirsiniz?	1	2	3	4	5
8. Çocuğunuz onun hakkında ne düşündüğünüzü ne kadar önemsiyordu?	1	2	3	4	5
9. Çocuğunuza ne kadar benzediğinizi düşünüyorsunuz?	1	2	3	4	5
10. Çocuğunuzun yaptığı yanlışlarla ilgili ona ne kadar söylenirsiniz?	1	2	3	4	5
11. Çocuğunuz yanlış yaptığınız konuda size ne kadar söylenir?	1	2	3	4	5
12. Çocuğunuz ne kadar eleştiriyorsunuz ?	1	2	3	4	5
13. Çocuğunuz sizi ne kadar eleştiriyor?	1	2	3	4	5

14. Çocuğunuz sizinle ne sıklıkla görüş ayrılığı yaşar?	1	2	3	4	5
15. Çocuğunuzun annesi veya babası olmaktan ne kadar keyif alıyorsunuz?	1	2	3	4	5

EK 6. PROBLEMLİ MEDYA KULLANIM ÖLÇEĞİ (Kısa Form)

“Görsel Medya Araçları” terimini çocuğunuzun kullandığı, ekranı olan herhangi bir araç için kullanıyor olacağız. Aşağıdaki ankette “Görsel Medya Araçları” terimini her gördüğünüzde çocuğunuzun kullandığı, aklınıza gelebilecek her türlü teknolojik aygıtı düşünün. Örneğin;

- Televizyon
- Tablet
- Akıllı telefon/cep telefonu
- Bilgisayar
- Dizüstü bilgisayar
- Playstation gibi

Çocuğunuzun son 1 aydaki davranışlarını göz önüne alarak uygun olan cevabı yuvarlak içine alınız.

	Asla	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1. Çocuğum görsel medya araçlarını gizli gizli kullanıyor.	1	2	3	4	5
2. Çocuğumun düşündüğü tek şey görsel medya araçlarıymış gibi geliyor.	1	2	3	4	5
3. Çocuğumun görsel medya araçlarını kullanmasını engellemek gerçekten zor.	1	2	3	4	5
4. Çocuğum kötü bir gün geçirdiğinde sanki moralini düzeltecek tek şey görsel medya araçları oluyor.	1	2	3	4	5
5. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımını aile için sorun yaratıyor.	1	2	3	4	5
6. Çocuğumun görsel medya araçları başında geçirmek istediği süre devamlı artıyor.	1	2	3	4	5
7. Görsel medya araçları çocuğumu motive eden tek şey gibidir.	1	2	3	4	5

8. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında hayal kırıklığına uğruyor ve geriliyor.	1	2	3	4	5
9. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımını aile etkinliklerimize engel oluyor.	1	2	3	4	5

Çocuğunuzun en sık kullandığı GÖRSEL MEDYA ARAÇLARI nelerdir? (Okulda ya da ödev yapmak için kullandığı zamanları göz önüne almayınız)

- Televizyon
- Akıllı telefon/cep telefonu
- Tablet
- Bilgisayar/Dizüstü Bilgisayar
- PlayStation
- Elde taşınabilir video oyun cihazı
- Diğer (lütfen yazın):

EK 7. ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL İZİNİ

T.C.

ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Karar No: 2024/63	SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARLARI	Karar Tarihi: 26.12.2024
-----------------------------	--	------------------------------------

Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Prof. Dr. Ömer TURUNÇ'un başkanlığında toplandı. Yapılan toplantıda aşağıdaki kararlar alındı.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Zeynep Betül KAYA tarafından Etik Kurulumuza sunulan **“Ebeveyn Yetkinliği ile Çocuğun Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Ebeveyn – Çocuk ilişkisi ve Ekran Bağımlılığının Sıralı Aracı Rolü ”** başlıklı çalışmada kullanılacak ölçme aracının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere, Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi 'ne uygun olduğunun kabulü ile ilgili çalışmaların gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel yönden sakınca bulunmadığına Zeynep Betül KAYA'ya üzere Rektörlük Makamına arzına katılanların oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Ömer TURUNÇ

Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Yusuf Mehmet ÖRNEK

Etik Kurul Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Harun GÜMRÜKÇÜ

Etik Kurul Üyesi
KATILMADI

Prof. Dr. İbrahim Sani MERT

Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Sezgin Seymen ÇEBİ

Etik Kurul Üyesi
KATILMADI

Prof. Dr. Halit YILMAZ

Etik Kurul Üyesi
KATILMADI

Prof. Dr. A. Nizamettin AKTAY

Etik Kurul Üyesi

Doğrulama Kodu: 72C0787

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Adresi: <https://ubs.antalya.edu.tr/BelgeDogrulama>